

Nuoret ja seksi itsensä vahingoittamisena – kirjallisuuskatsaus

Sosiaalityön
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Mira Mäenpää

Ohjaaja:
Merja Anis

13.10.2024
Turku

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä: Mira Mäenpää

Otsikko: Nuoret ja seksi itsensä vahingoittamisena –kirjallisuuskatsaus

Ohjaaja: Professori Merja Anis

Sivumäärä: 64 sivua

Päivämäärä: 13.10.2024

Tämä sosiaalityön pro gradu-tutkielma käsittelee aihetta seksi itsensä vahingoittamisena nuorten näkökulmasta. Tutkimuksessa huomio kohdentuu erityisesti tilanteisiin, joissa nuori on uhri, mutta myös aktiivinen toimija itsen kohdistuvan seksuaaliväkivallan äärellä. Käsitteellä seksi itsensä vahingoittamisena (*sex as self-injury*) tarkoitetaan tilanteita, jotka aiheuttavat fyysistä ja psyykkistä haittaa sekä negatiivisia vaikutuksia nuoren elämään. Käsite on itsenäisesti käännetty englannista suomeksi, sillä tällä hetkellä ilmiöstä ei ole olemassa suomenkielistä vastinetta.

Aineisto on kerätty systemaattisella otteella ja mukaan päätyi yhteensä kymmenen tutkimusta. Tutkielma on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jonka avulla on yhdistetty mahdollisimman laajaa kokonaisuus olemassa olevasta tutkimustiedosta. Tutkimus on analysoitu teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin nostamalla tutkimusaineistoista teemoja. Tutkielman teoreettinen viitekehys muodostuu haavoittuvuuden näkökulmasta, ja käsitteinä ovat väkivalta Maailman terveysjärjestön (WHO) määritelmän kautta, sisäistetty seksismi ja seksi itsensä vahingoittamisena (*sex as self-injury*).

Tutkimuksessa avaan aihetta seksi itsensä vahingoittamisena ja tarkastelen, mistä siinä voi olla kyse, ja esitän kysymyksen, miten se ilmenee nuorten elämässä. Tutkimuskysymykseni ovat: millaisena ilmiönä seksi itsensä vahingoittamisena näyttäytyy aikaisemmassa tutkimuksessa nuorten näkökulmasta sekä minkälaisia taustatekijöitä ilmenee, kun seksiä käytetään itsensä vahingoittamiseen? Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä tavoittelen selkeitä esimerkkejä, jotka voisivat mahdollistaa ilmiön tunnistamisen ja havaitsemisen, ja sen, kuinka siitä puhutaan. Toisen tutkimuskysymyksen avulla tavoittelen enemmän ilmiön ymmärtämistä. Haluan selvittää, millaisia eri taustatekijöitä ilmiön äärellä nuorten elämästä löytyy ja minkälaisia syitä asialla nimetään aikaisempien tutkimusten mukaan.

Aineiston perusteella ilmiössä on kyse keinosta, jolla vaikutetaan itsesääteilyyn seksin kautta. Itsesääteilyn avulla pyritään tuomaan apua hankalien tunteiden tilalle toisenlaisia negatiivisia tai positiivisia tunteita. Tapa aiheuttaa olemassa olevan tutkimustiedon mukaan lisää negatiivisia tunteita. Ilmiössä kuvastuu noidankehämäisyys ja pakonomaisuus. Kyseessä on tutkimusaineiston perusteella itsetuhoinen käytös, jolla on omanlaisia piirteitä. Käytöstä on tutkittava omana ilmiönään ja luotava omat käsitteet ja ymmärrys siihen.

Ilmiön taustalla vaikuttavat nuorten haastavat elämäkokemukset, erityisesti seksuaalisen väkivallan kokemukset lapsena tai nuorena. Näiden kokemusten muistoja, tunteita ja tunteita pyritään häivyttämään erilaisin keinoin, kuten vahingoittamalla itseään seksin kautta.

Avainsanat: sex as self-injury, seksi itsensä vahingoittamisena, nuoret, lastensuojelu, väkivalta, sisäistetty seksismi, haavoittuvuus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Teoreettinen ja käsitteellinen viitekehys	8
2.1	Haavoittuvuus	8
2.2	Itseen kohdistuva seksuaaliväkivalta	11
3	Tutkimusasetelma	17
3.1	Tutkimuskysymykset ja kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	17
3.2	Tutkimuksen eettisyys	18
4	Tutkimuksen toteutus	20
4.1	Hakustrategia ja -prosessi	20
4.2	Hyväksymis- ja poissulkukriteerit	22
4.3	Analyysitapa	24
5	Aineisto	26
6	Seksi nuorten itsensä vahingoittamisena ilmiötasolla	31
6.1	Itsesäätelyn keino	32
6.2	Addiktiomainen käytös	34
7	Taustatekijöitä	37
7.1	Yhteiskunnan ilmentymä	37
7.2	Aikaisempien kokemusten seuraus	45
7.3	Haavoittuva asema	53
8	Johtopäätökset ja pohdinta	57
8.1	Jatkotutkimukset	63
	Lähteet	65

1 Johdanto

Lähestyn tutkimuksellani aihetta seksi itsensä vahingoittamisena (*sex as self-injury*) nuorten näkökulmasta. Olen kääntänyt termin itsenäisesti englannista suomeksi, sillä tällä hetkellä ilmiöstä ei ole olemassa suomenkielistä vastinetta. Tutkimuksessani huomioni kohdentuu erityisesti tilanteisiin, joissa nuori on uhri, mutta myös aktiivinen toimija itseen kohdistuvan seksuaaliväkivallan äärellä. Esimerkkejä tällaisista tilanteista ovat turvaton seksuaalinen käytös, vastikkeellinen seksi, sokerideittailu, yliseksualisoitunut käytös, alastonkuvien lähettely, oman seksuaalisen potentiaalin hyötykäyttö asioiden saamiseksi ja itsensä vahingoittaminen seksin kautta tunteiden turruttamiseksi tai toistamalla aikaisempaa väkivaltaista kokemusta. Tässä tutkimuksessa käsitteellä tarkoitetaan seksuaalisia tilanteita, jotka aiheuttavat fyysistä tai psyykkistä haittaa sekä vaikuttavat henkilön elämään negatiivisesti (Hedén, Jonsson & Fredlund 2023; Fredlund, Svedin, Priebe, Jonsson & Wadsby 2017).

Olen aikaisemmassa työssäni nuorten sosiaalihojajana todistanut tilanteita, joissa nuoret tytöt hankkiutuvat lähestulkoon itsetuhoisesti tilanteisiin, joissa heitä käytetään hyväksi, usein vanhempien miesten toimesta. Pohdin, mikä ajaa nuoren tällaiseen tilanteeseen. Kokeeko nuori hyötyvänsä siitä jotenkin? Ottaako nuori tietoisesti riskin vai onko hän välinpitämätön sen suhteen? Voidaanko puhua itsetuhoisesta käytöksestä tai traumaoireilusta –vai liittyykö asiaan jotain muuta?

Aihetta on tutkittu toistaiseksi hyvin vähän, mutta tällä tutkimuksella pyrin saamaan olemassa olevasta tiedosta kokonaiskuvaa ja ymmärrystä suhteessa ilmiöön. Tutkimuksen tarkoitus oli käsitellä nuoria kokonaisuudessaan, mutta tämänhetkisten tutkimusaineistojen valossa ilmiössä korostuneessa asemassa ovat tytöt. Se ei poista sitä, etteikö poikien tai ei-binääristen nuorten keskuudessa voisi esiintyä samanlaista riskikäytöstä.

Lastensuojelun ja erityisesti sijaishuollon kontekstissa heikossa asemassa olevilla tytöillä, joilla on haasteita kiinnittyä tukeen, on riski joutua seksuaalisesti hyväksikäytetyksi. Tämä riski ymmärretään erityisesti puhuttaessa ”hatkanuorista” eli luvattomasti sijaishuoltoapaikasta poistuneista nuorista, jotka ovat aikuisten ulottumattomissa. Kouluterveyskyselyn (2017) mukaan seksuaalisen häirinnän kokemuksia on erityisesti ulkomaalaistaustaisilla,

toimintarajoitteisilla ja sijoitettuina asuvilla nuorilla. Toivon tutkimukseni tuovan lisäymmärrystä, tukea sekä lisää apukeinoja haavoittuvaisissa tilanteissa oleville nuorille.

Työlläni haluan tuoda aiheen relevanssia suhteessa sosiaalityöhön ja sen tiedontuotantoon, sillä sosiaalityön eettisenä periaatteena on tukea vaikeisiin elämäntilanteisiin joutuneita ihmisiä, jotka kohtaavat erinäisiä vaikeuksia. Vaikeuksien taustalla voi olla perhevaikeuksia, mielenterveyden ongelmia, päihteiden käyttöä, väkivallan uhriksi joutuminen tai muita tekijöitä, jotka haastavat pärjäämistä elämässä. Sosiaalityössä tiedämme, että ongelmat saattavat kasautua ja kietoutua yhteen ja pitkäaikaistuesssa ongelmien kanssa päädytään usein sosiaalihuollon asiakkuuteen. Jos ongelmiin ei puututa, voi niillä olla myös riski periytyä sukupolvelta toiselle (Pohjola 2016, 87).

Tutkimuksessa avaan aihetta seksi itsensä vahingoittamisena ja tarkastelen, mistä siinä voi olla kyse, ja esitän kysymyksen, miten se ilmenee nuorten elämässä. Tutkimuksessa tarkastelen myös, minkälaisia taustatekijöitä ilmiön äärellä esiintyy. Katson aihetta haavoittuvuuden näkökulmasta. Käsitteeksi nostin väkivallan Maailman terveysjärjestön määrittelemänä (*World Health Organization, WHO*). WHO määrittelee väkivallan ilmenemisen neljällä eri tavalla: fyysisenä, seksuaalisena, psykologisena ja huono-osaisuutena tai laiminlyöntinä. Se jakaa väkivallan kolmella kokemistavalla: itseen kohdistuvana, ihmisten välisenä ja kollektiivisena. (Krug, Mercy, Dahlberg & Zwi 2002, 1084.) Kaikki väkivallan ilmenemismuodot ja kokemismuodot yhdistyvät WHO:n taulukossa (Taulukko 1.), poikkeuksena seksuaalinen väkivalta itseensä kohdistuvana tai itsetuhoisuutena. WHO:n väkivallan typologiassa ei siis tunnisteta seksuaaliväkivaltaa itseensä kohdistuvana.

Tutkimuksessa näen tarkoituksenmukaiseksi avata myös käsitettä seksismi, joka auttaa pääsemään parempaan ymmärrykseen seksuaaliväkivaltailmiöön. Haluan tutkimuksessa kuitenkin tarkentaa seksismin ilmiötä siten, että käsittelen sitä sisäistetyllä tasolla. Sisäistetty seksismi on kollektiivista sosiaalista väkivaltaa, joka toteutuu henkilökohtaisella tasolla (Parkkila & Heikkinen 2018, 34).

Haavoittuvuutta käsittelen pääsääntöisesti liittyen haavoittuvaisiin elämäntilanteisiin sekä yhteiskunnan rakenteelliseen rooliin haavoittuvaisuutta aiheuttavana, ylläpitävänä tai sitä vähentävänä tekijänä. Vastaan tällä Virokankaan, Liuskin ja Kurosen (2018) ehdotukseen siitä, että sosiaalialan tutkimuksessa ei keskityttäisi vain haavoittuvaisiin ihmisryhmiin tai yksilöihin.

Sen sijaan, että käsittelisin aihetta yksilön näkökulmasta, käsittelen tutkimuksessa yhteiskunnallisia ongelmia, kuten köyhyyttä, huono-osaisuutta ja nuoren heikkoa yhteiskunnallista asemaa sekä vaikuttamismahdollisuuksien puutetta, jotka tulisi myöntää rakenteellisina ongelmina. (Kallio 2023.) Haavoittuvuus on universaali, ihmisyyteen liittyvä ominaisuus, jolloin kaikki ihmiset voivat tiettyssä elämäntilanteessa olla haavoittuvia, tarvitsevia ja riippuvaisia toisista. Kuitenkin jotkut yksilöt tai ryhmät ovat haavoittuvaisempia kuin toiset. (Fineman 2010.) Yhteiskunnalla on vastuu haavoittuvuuden riskien poistamisessa ja seurausten lieventämisessä (Kuronen 2022, 39). Haavoitetuksi voi myös tulla jonkin tapahtuman seurauksena.

Tutkimus on rajattu käsittelemään haavoittuvuutta nuoren iän näkökulmasta, sillä aikuisen näkökulmasta asiaa olisi mahdollisesti katsottava toisin ja puuttumismahdollisuudet ovat erilaiset. Nuoret voidaan nähdä haavoittuvaisina yksilöinä, joilla on erityistä suojelun tarvetta yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Nuoret voivat olla haavoittuvaisia hyväksikäytölle tai kasvun ja kehityksen aikaisille vahingollisille seurauksille. Siitä syystä yhteiskunnalla ja aikuisilla on vastuunsa aiheen äärellä. Nuori saattaa itse määritellä seksuaalisen häirinnän hyvin tilannekohtaisesti ja riippuen osallisista ihmisistä (Aaltonen 2006; Honkatukia 2002). Tyttöjen mielipiteet kokemuksistaan saattavat erota lainsäädännön ja aikuisten tulkinnoista, kuten silloin, jos nuori kokee suostuneensa seksuaalisiin tekoihin. Nuorta voidaan manipuloida ja houkutella suostumuksen saamiseen eri tavoin, kuten tarjoamalla materiaalista hyötyä, emotionaalista tukea tai syyllistämällä. (Louhela 2019.)

Monenlaiset tekijät vaikuttavat siihen, millä tavoin tytöt suhtautuvat ja määrittelevät kokemansa seksistisen väkivallan, joka voi sisältää muun muassa fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa ja kaltoinkohtelua. Tähän liittyvät myös tyttöjen välitetyksi ja rakastetuksi tulemisen kaipuu sekä sisäistetyt seksistiset roolit, jolloin seksistinen väkivalta helposti normalisoi tuu ja jää tunnistamattomaksi. Tämän seurauksena väkivaltaa kokeneet tytöt voivat jäädä kokemustensa kanssa yksin. (Louhela 2023, 66.) Lapsiin kohdistuvat väkivaltaiset teot voidaan nähdä liittyvän valtasuhteisiin ja niiden näkyviin tulemiset vaativat tunnistamista. Käsittelen tutkielmassani itseen kohdistettua haitallista seksuaalista toimintaa, jonka olemassaoloa ei käsitykseni mukaan voisi olla, jos seksismiä ja sortavia rakenteita ei olisi yhteiskunnassa.

Tutkimus on tehty kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmällä. Aineistoina on 10 tieteellistä tutkimusta, jotka on haettu elektronisista tietokannoista. Aineistot koostuvat

pääsääntöisesti ruotsalaisista tutkimuksista, mutta mukana on myös yksi suomalainen ja yksi eteläkorealainen tutkimus. Tutkimusaineisto on monitieteinen sisältäen terveystieteiden, kasvatustieteiden, psykologian ja sosiaalitieteiden tutkimusta. Sosiaalityön painotus ei suoraan näissä tutkimusaineistoissa näy, mutta näen tarkoituksenmukaisena tuoda teemaa myös sosiaalityön kentälle, sillä sosiaalityön näkökulma ja olemassa oleva tutkimustieto antavat sosiaalityön käytännön työlle arvoa. Tutkimus on analysoitu teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin nostamalla tutkimusaineistosta teemoja.

2 Teoreettinen ja käsitteellinen viitekehys

2.1 Haavoittuvuus

Haavoittuvuuden käsitettä käytetään paljon sosiaalitieteissä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Sillä voidaan todeta hieman epäselvästi, mutta laajasti erilaisten ihmisten tilanteita tai yleisesti asiantiloja. Virokannas, Liuski ja Kuronen (2018) ehdottavat, että sosiaalialan tutkimuksessa keskityttäisiin erilaisten haavoittuvaisten ihmisryhmien tai yksilöiden sijaan haavoittuvaisiin elämäntilanteisiin sekä yhteiskunnan rakenteelliseen rooliin haavoittuvaisuutta aiheuttavana, ylläpitävänä tai sitä vähentävänä tekijänä. Haavoittuvuudesta puhuttaessa olisi hyvä myös ymmärtää sen väliaikaiset (ajalliset), tilannesidonnaiset (paikalliset), relationaaliset ja struktuuriset (rakenteelliset) ulottuvuudet.

Haavoittuvuutta on kritisoitu sen stigmatisoivan luonteen vuoksi. Kallio (2023, 111–114) puhuu institutionaalisesta haavoittuvuudesta, jolla tarkoitetaan suoria tai välillisiä, tarkoituksellisia tai tahattomia, sosiaalisia, fyysisiä, psykologisia, seksuaalisia tai taloudellisia haittoja, jotka aiheutuvat tilanteissa, joissa institutionaalinen järjestelmä kohdistaa yksilöihin valtaa ja sosiaalista kontrollia. Kallio peräänkuuluttaa sitä, että institutionaalisessa järjestelmässä tulisi tunnistaa omia käytäntöjä ja toimintatapoja, jotka työntävät syrjään erityisesti sosiaalisesti ja taloudellisesti heikommassa asemassa olevia nuoria. Ongelmien yksilöitämisen sijaan yhteiskunnalliset ongelmat, kuten köyhyys, huono-osaisuus ja nuoren heikko yhteiskunnallinen asema ja vaikuttamismahdollisuuksien puute tulisi myöntää rakenteellisina ongelmina. Palvelujärjestelmässä tulisi myös ymmärtää, että kaikki nuoret eivät voi luottaa läheistensä tukeen, mikä eriarvoistaa heidän mahdollisuuksiansa (Kallio 2023, 118).

Marjo Kuronen (2022, 34) esittelee haavoittuvuuden käsitettä kertomalla sen juurien olevan luonnon- ja taloudellisten katastrofien ja kriisien tutkimuksessa. Haavoittuvuuden käsitettä käytetään kriisien ja katastrofien vaikutuksista yksilöihin, yhdyskuntiin ja yhteisöihin. Haavoittuvissa elämäntilanteissa olevien ihmisten kohdalla kysymys on usein tuen ja suojelun tarpeesta. Haavoittuvuudelle on sisäisiä ja ulkoisia syitä, joihin ihminen voi vaikuttaa vain rajallisesti. Haavoittuvuutta voi olla biologiset tekijät tai se voi liittyä yhteiskunnallisiin olosuhteisiin, taloudelliseen tilanteeseen ja sosiaalisiin suhteisiin.

Martha Fineman (2010) esittää, että haavoittuvuus on universaali, ihmisyyteen liittyvä ominaisuus, jolloin kaikki ihmiset voivat tietyssä elämäntilanteessa olla haavoittuvia, tarvitsevia ja riippuvaisia toisista. Finemanin mukaan kuitenkin jotkut yksilöt tai ryhmät ovat haavoittuvaisempia kuin toiset. Universaaliin haavoittuvuuden lähestymistapaan kytkeytyy yhteiskunnallisten prosessien tunnistaminen, jotka tuottavat haavoittuvia elämäntilanteita. Hyvinvointivaltiolla on vastuu näiden haavoittuvuuden riskien seurausten lieventämisessä tai niiden poistamisessa. (Kuronen 2022, 39.)

Haavoittuvaisiksi mielletään usein ne ihmiset, jotka tarvitsevat yhteiskunnan tukea esimerkiksi sosiaali- tai terveystaloudellista tukea (Virokannas ym. 2018). Määritelmä voi kuitenkin olla sitäkin laajempi ja monimutkaisempi erityisesti arkisen puheen tai ymmärryksen tasolla. Usein lapsia, naisia ja vanhuksia on luokiteltu haavoittuvassa asemassa oleviksi, riippuen kontekstista. Sodista puhuttaessa surraan lapsia ja naisia ja heitä kuvaillaan viattomiksi ja haavoittuvassa asemassa oleviksi. Digitalisaatiosta puhuttaessa vanhuksia voidaan luokitella haavoittuvassa asemassa oleviksi. Eri vähemmistöryhmien äänet saattavat jäädä valtaapitävien äänten alle, kuten esimerkiksi Suomessa saamelaisien. Tässä vain muutama esimerkki.

Haavoitetuksi voi myös tulla jonkin tapahtuman seurauksena. Ronkaisen ja Väreen (2008) mukaan seksuaaliväkivallan kokemus vie suojan intimitetiltä ja vie hallinnan tunteen. Intimiteetin riisto tuottaa häpeää, joka puolestaan eristää meitä toisista. Haavoittuvuus voidaan nähdä ihmisten välisten suhteiden ja ihmisen sisäisenä ominaispiirteenä. Yhteiskunnassa haavoittuvuus liittyy kulttuurisiin merkityksiin, kuten narratiiveihin ja käytäntöihin. Haavoittuvuus on universaalia ja liittyy ihmisyyteen, samoin kuin erilaiset teot, kuten seksuaaliväkivalta. Kulttuurista riippuvaista on kuitenkin se, miten asiaan reagoidaan tai miten sitä harjoitetaan tai arvotetaan.

Haavoittuvuus ei ole negatiivinen asia, mutta kulttuurissa siihen saatetaan suhtautua häpeän kautta. Uhreja saatetaan toiseuttaa, jolloin torjumme haavoittuvuutta myös itsessämme ja eristämme sen pois keskuudestamme. Itseä halutaan suojata psyykkisesti, jolloin empatian rakentaminen ja uhrien auttaminen jää välistä. Se voi näkyä siten, että väkivallan tekijä patologisoidaan ja eristetään ”tavallisten” ihmisten arjesta tai sitten teot ohitetaan tai neutralisoidaan inhimillisen vuorovaikutuksen ulottuvuutena – ikään kuin ajatellaan, että tämä voisi tapahtua kenelle vain. Usein myös väkivallan seurauksista tulee kokijan ongelma, kuten

esimerkiksi lähisuhdeväkivallassa, jos rikoskynnys ei ylity. Usein myös muutostyö väkivaltaisesta käytöksestä pois on henkilön omasta vapaaehtoisuudesta kiinni. On tärkeää jäljittää elämän kriittisiä hetkiä, jotka luovat ihmisten haavoittuvaisuutta suhteessa itseen, toisiin, läheisiin ja yhteiskuntaan. (Ronkainen ym. 2008, 13–16, 18.)

Tutkimuksessani käsitellään nuoria, jotka käyttävät seksiä itsensä vahingoittamisena. Haavoittuvuuden käsitteen kautta kiinnostuksen kohteena on yksilö ja jossain määrin ryhmä – nuoret. Yhteiskunta voi altistaa ja turvata suhteessa haavoittumiseen; yhteiskunnalliset jaot vaikuttavat siihen, kenen loukkaantumisen kokemukset otetaan vakavasti ja keitä turvataan (Ronkainen ym. 2008, 19). Sosiaalityön fokuksessa ovat usein ihmiset ja ihmisryhmät, koska sosiaalityö ja sen tutkimus liittyvät usein heikossa asemassa oleviin tai marginalisoituneisiin ihmisiin yhteiskunnassa, tai palveluihin, jotka ovat kohdennettuja heille.

Haavoittuvuus voi ilmetä luontaisena eli synnynnäisenä tai tilannekohtaisena. Ero näillä on esimerkiksi se, että synnynnäisenä ilmentyessä se ajaa ihmisen usein pysyvään haavoittuvaan asemaan, kun taas tilannekohtaisuus on luultavasti ohimenevä tila. Luontaisena haavoittuvuus näyttäytyy esimerkiksi ihmisen ominaisuutena, kuten ikä, sukupuoli, vammaisuus, kun taas tilannekohtainen voi ilmetä esimerkiksi sosiaalisten tai taloudellisten tai asumiseen liittyvien asiointilojen kautta. Haavoittuvuus on usein yhteydessä muihin riskeihin, kuten rikoksen uhriksi joutumiseen. Virokannas ym. (2018) ovat todenneet, että erityisesti riski joutua väkivallan ja pahoinpitelyn uhriksi nousee haavoittuvassa asemassa olevilla.

Haavoittuvuuden määritelmä ei ole helppo ja haavoittuvaiseksi voi selittää lähes kaiken, jos asioita tarkastelee erilaisten näkökulmien kautta. Siksi on tärkeää määritellä, mitä haavoittuvuudella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa. Haavoittuvuuden viitekehityksellä haluan suunnata huomion siihen, että tutkimuksessani esittämät esimerkit seksuaalisista tilanteista eivät ole mutkattomia siten, että niiden voitaisiin todeta olevan puhtaasti negatiivisia tai ongelmallisia. Esimerkiksi kun nainen ottaa naisten seksuaalisuuden hyödyntämisen omaan haltuun, voidaan tälle nähdä voimallinen näkökulma. Ilmiössä on tällöin kyse ”takaisinotosta” (*reclaiming*), jolla tarkoitetaan sitä, että takaisinottaja vie muilta vallan alistaa itseään (Aaltonen 2022).

Tutkimukseni kuitenkin keskittyy näiden ilmiöiden esiintymiseen alaikäisten nuorten keskuudessa. Haluan alleviivata, että nuoret näiden teemojen alla voidaan nähdä haavoittuvaisina yksilöinä, joilla on erityistä suojelun tarvetta yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Nämä nuoret voivat olla haavoittuvaisia hyväksikäytölle tai kasvun ja

kehityksen aikaisille vahingollisille seurauksille. Siitä syystä yhteiskunnalla ja aikuisilla on vastuunsa aiheen äärellä. Tämän vuoksi tutkimus käsittelee haavoittuvuutta nuoren iän näkökulmasta. Haavoittuvuus voidaan nähdä tällöin tilapäisenä luonnollisena elämänvaiheena, eikä se näin ollen aiheuta stigmatisoivaa varjoa nuorison ylle.

Nuoruus on kehitysvaihe, jossa tapahtuu paljon erilaisia muutoksia ja muutokset vaativat totuttelua. Nuori rakentaa tällöin identiteettiään, muodostaa omia mielipiteitä, arvoja ja omakuvaa ja itsetuntoa. Nuoren saattaa olla vaikea tunnistaa, sanoittaa ja säädellä tunteitaan. Tunteet myös usein tunnetaan erityisen voimakkaina. Nuori on tällöin myös hyvin herkkä sille, miten ympäristö hänet huomioi ja ottaa vastaan ja miten nuorta kohdellaan. Nuorten yksi kehitystehtävä onkin suuntautua perheestä pois päin, irtaantua, jolloin esimerkiksi kaverit ja kodin ulkopuoliset suhteet ovat erityisen tärkeitä. (Mieli 2023.)

Tarkastelen tutkimusaineistoni sisältöä tämän teoreettisen viitekehyksen kautta. Haavoittuvuus viittaa tutkimuksessani näkökulmaan, jonka kautta pohdin esiin tulleita havaintoja. Teoreettinen viitekehys auttaa rakenteellaan paljastamaan havaintojen yhteyksiä toisiinsa ja aineistojen merkityksiä sekä lisää tiedon jäsentymistä analyyttiselle tasolle (Dwyer 2020, 68; Kivunja 2018, 47–48).

2.2 Itseen kohdistuva seksuaaliväkivalta

Tutkimuksessani teoreettisina käsitteinä toimivat väkivalta WHO:n määritelmän kautta sekä sisäistetty seksismi ja seksi itsensä vahingoittamisen merkityksessä. Teoreettisilla käsitteillä kuvaan tutkittavan ilmiön ydinajatusta ja luonnetta (Vilkkä 2023, 35). Käsitteitä määrittelemällä avaan tutkimuksen keskeiset lähtökohdat ja tavat ymmärtää ilmiöitä. Käsitteet luovat ymmärrystä sille, kuinka käsittelen aihepiiriä seksi ja itsensä vahingoittaminen. Käsitteiden asiaa väkivallan näkökulmasta, eli toimintana, joka on vahingoittavaa toimintaa yksilölle ja yhteiskunnalle. Sisäistetty seksismi käsitteenä luo ja ohjaa ajatustani siitä, että katson seksiä itsensä vahingoittamisena yhteiskunnallisena ilmiönä, en yksilötason ongelmana. Sisäistetyn seksismin käsitteellä voidaan tavoittaa seksiin ja sen vahingoittavuuteen liittyvää yhteiskunnallista tilannetta. Seksin käyttäminen itsensä vahingoittamisen välineenä ei vielä ole tavoittanut kansainvälisen tiedeyhteisön hyväksyntää (mm. Wall & Johndotter 2024). Tämän vuoksi näen tarkoituksenmukaisena avata sitä käsitteenä tutkimuksessani.

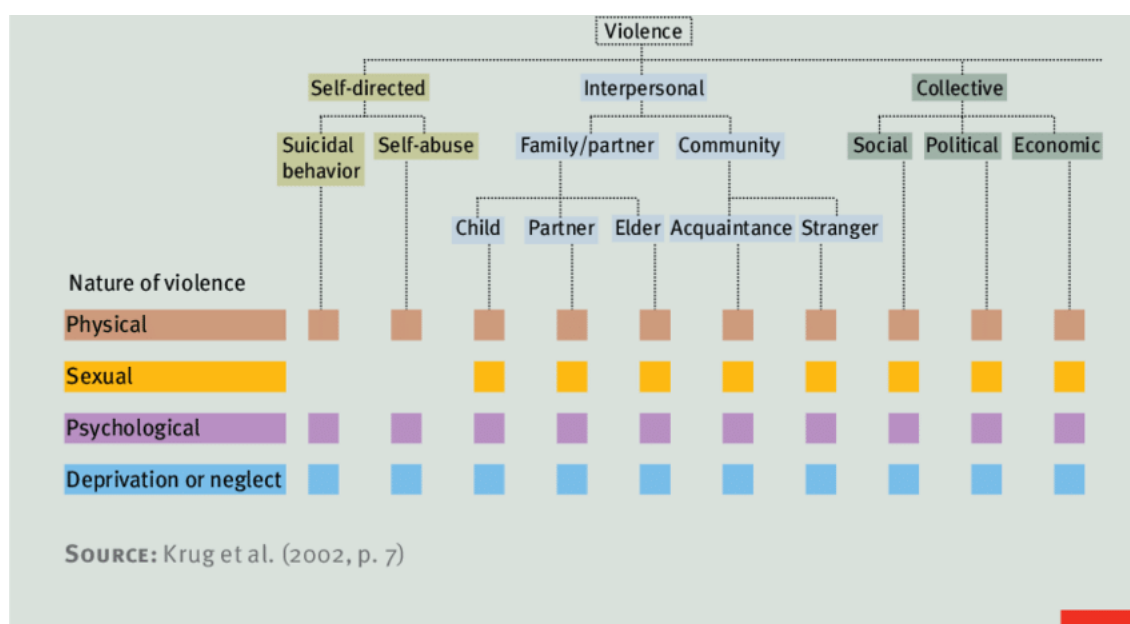
WHO:n väkivallan typologia

WHO määrittelee väkivallan siten, että se on tahallista fyysisen voiman käyttöä tai valtaa – aktuaalista tai sillä uhkailua, joka kohdistuu itseä, toista ihmistä, ihmisryhmää tai yhteisöä kohtaan. Määritelmän mukaan väkivallalla on todennäköisyys aiheuttaa vahingoittumista, kuolemaa, psyykkistä vammaa, kehityksen häiriötä tai perustarpeiden tyydyttämättä jäämistä. Raportti määrittelee väkivallan kolmeen kategoriaan: itsen kohdistuvana, ihmisten välisenä ja kollektiivisena. Väkiältä ilmenee neljällä eri tavalla: fyysisenä (*physical*), seksuaalisena (*sexual*), psykologisena (*psychological*) ja huono-osaisuutena tai laiminlyöntinä (*deprivation or neglect*). (Krug ym. 2002, 1084.)

Väkiältä vaikuttaa monin tavoin maailmassa ja se on julistettu suureksi ihmisoikeusongelmaksi. Vuonna 2002 Maailman terveysjärjestö (World Health Organization, WHO) julkaisi ensimmäisen raportin maailman väkivallan tilanteesta ja sen vaikutuksista — *World Report on Violence and Health*. Raportissa tulee esille valtavat terveydelliset ja sosiaaliset vaikutukset, joita väkivallalla on. Ihmisiä kuolee valtavasti päivittäin väkivallan seurauksena, niin itseaiheutetusti, ihmisten välisesti kuin kollektiivisesti. Väkiältä aiheuttaa myös vahingoittumisia ja muita seurauksia uhreille tai väkivallan silminnäkijöille. Sen seurauksena moni elämä tuhoutuu ja perheet rikkoutuvat. Väkiöllä on myös taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia, kuten uhrien hoidon järjestämistä, perheiden tukemista, viranomaistutkimuksia. Vaikutuksia tulee myös esiin lukuisissa muissa yhteyksissä. (Krug ym. 2002, 1083.)

Väkiältä luo lasten terveeseen kasvuun ja kehitykseen monimuotoisia ja pitkäkestoisia haittatekijöitä, jotka näkyvät eri tavoin. Oireina voi olla käytöshäiriöitä, psykiatrista oireilua, kouluvaikeuksia, rikollisuutta ja erilaisia ihmissuhdeongelmia. Väkiölkokemukset kasaantuvat usein samoihin perheisiin, jossa väkiölkä on perheen aikuisten välisenä ja lapsiin kohdistettuna, jolloin haittavaikutukset kasaantuvat samoille lapsille ja nuorille. Väkiölkäisyydellä on myös riski siirtyä sukupolvelta toiselle, joka aiheuttaa pitkäaikaisia vaikutuksia ja siitä syntyviä kustannuksia. Väkiölkän haitat läpäisevät koko yhteiskunnan, sillä sitä esiintyy Suomessa eri ihmisryhmissä. (Siltala, Hisasue, Hietämäki, Saari, Laajasalo, October, Laitinen ja Raitanen 2022, 10, 14.)

Haluan tuoda väkivallan käsitteen esille, jotta aineistoissa kuvattuja tilanteita on helpompi laittaa kontekstiin ja tulkita, että tilanteet eivät vain tapahdu, vaan niiden taustalla vaikuttavat väkivallan eri muodot. Väkivalta on määritelty WHO:n taulukossa, mutta haluan osoittaa huomioni sille, mitä taulukosta puuttuu. Taulukosta puuttuu seksuaaliväkivalta itsen kohdistetusti. Työni sisältö käsittelee osaksi tätä puuttuvaa palasta ja väitän sen olevan olemassa oleva ilmiö ja pidän mahdollisena WHO:n taulukon olevan puutteellinen ja vaativan päivitystä.

Taulukko 1. WHO:n väkivallan typologia (Krug, Mercy, Dahlberg & Zwi 2002)

Sisäistetty seksismi (internalized sexism)

Bearman, Korobov & Thorne (2009) tuovat esille, että seksismi on tyttöjen ja naisten systemaattista epäoikeudenmukaista kohtelua yhteiskunnassa. Seksismiä esiintyy laajalla kirjolla, enemmän näkyvällä tavalla ja hienovaraisesti arkielämän taustalla vaikuttajana. Seksismi voi näkyä seksuaaliväkivaltana, lähisuhdeväkivaltana, seksuaalisena ahdisteluna, työsyrynnässä tai esimerkiksi lainsäädännössä, jossa vähennetään naisten oikeuksia. Vähemmän näkyvä, hienovarainen, seksismi voi vaikuttaa hyvin merkittäväällä tavalla naisiin. Esimerkiksi tytöt ja naiset voivat oppia väheksymään osaamistaan ja ajautua hyvin

normatiivisiin rooleihin, joihin heitä saatetaan kannustaa esimerkiksi omien läheisten tai opettajien toimesta.

Seksistisiä tapoja ja asenteita on paljon maailmassa. Kaikki seksismiin liittyvä ei kuitenkaan ole tahallista. Vaikka seksismi ei olisi tahallista, kumuloituvat seuraukset siitä ovat kiistattomia. Nämä kaikki vaikuttavat siihen, kuinka naiset kokevat itsensä ja kuinka naiset muovautuvat persooniltaan ja identiteetiltään. Ne voivat vaikuttaa myös siihen, millaisia merkityksiä naiset antavat kokemuksilleen ja millaisia elämänvalintoja naiset tekevät lyhyellä sekä pitkällä aikavälillä. (Bearman ym. 2009.)

Sisäistetty seksismi on levinnyt yhteiskuntaan laajasti, joka näkyy esimerkiksi siten, että naiset harjoittavat myös itse seksististä puhetta itsestään ja toisistaan. Sortava tai alistava kulttuuri leviää helposti. Sisäistetyn sorron syntymekanismi tapahtuu esimerkiksi siten, että kuulee toistuvasti ulkopuolelta sanomaa, jossa tiettyä kohderyhmää muun muassa vähätellään. Seksismissä nainen voidaan nähdä tietynlaisena, kuten kykenemättömänä johonkin asiaan. Tätä narratiivia saatetaan toistaa myös itseä kohtaan. Kun oma sisäinen puhe kääntyy käytäntöön, voidaan puhua sen sisäistetyistä muodosta. Tätä itselleen sisäistettyä viestiä saatetaan alkaa levittämään myös muille, kuten omille lapsilleen tai lähipiirilleen. (Bearman ym. 2009.) Sisäistetyllä seksismillä voi olla vahingollisia seurauksia tyttöjen ja naisten näkökulmasta esimerkiksi siten, että se kapeuttaa omaa ja muiden liikkumatilaa ympäröivässä maailmassa.

Nuoruusikä on sukupuolittuneisiin käytänteisiin sosiaalistumisen aikaa, joka siten toimii myös hyvänä kasvualustana sisäistetyille seksismille. Pipher (1994) on havainnut, että ikävuosien 11–14 välillä tytöt ovat erittäin haavoittuvaisia koskien sisäistettyä seksismiä. Hänen mukaansa ala-asteikäisien tyttöjen voidaan nähdä olevan luottavaisempia itseensä, olevan rohkeampia tai arkailemattomampia, kuin myöhemmin nuoruusiässä. Naiseutta harjoitetaankin yläasteen ajan vuorovaikutuksessa vertaisten kanssa ja siitä saatetaan kokea suuria paineita. (Bearman ym. 2009.)

Nuoruusikä on tärkeä kehitysvaihe itsetuntemukselle, sukupuoli-identiteetille ja asenteiden omaksumiselle. Erityisesti oma seksuaalisuus on yksi ydin elementeistä oman identiteetin muodostumisessa. (Kong 2003, 2.) Seksuaaliväkivallan osalta nuori saattaa itse määritellä seksuaalisen häirinnän hyvin tilannekohtaisesti ja riippuen osallisista ihmisistä ja esimerkiksi tekijän ulkonäöstä ja iästä (Aaltonen 2006; Honkatukia 2002). Seksuaaliväkivallan ja -

häirinnän äärellä tyttöjen mielipiteet omista kokemuksistaan saattavat erota paljonkin lainsäädännön ja aikuisten tulkinnoista, kuten silloin, jos nuori kokee suostuneensa seksuaalisiin tekoihin. Nuorta voidaan kuitenkin manipuloida ja houkutella suostumuksen saamiseen eri tavoin, kuten tarjoamalla materiaalista hyötyä, emotionaalista tukea tai syyllistämällä. (Louhela 2019.)

Monenlaiset tekijät vaikuttavat siihen, millä tavoin tytöt suhtautuvat ja määrittelevät kokemansa seksistisen väkivallan, joka voi sisältää muun muassa fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa ja kaltoinkohtelua. Tähän liittyvät myös tyttöjen välitetyksi ja rakastetuksi tulemisen kaipuu, sekä sisäistetyt seksistiset roolit, jolloin seksistinen väkivalta helposti normalisoituu ja jää tunnistamattomaksi. Tämän seurauksena väkivaltaa kokeneet tytöt voivat jäädä kokemustensa kanssa hyvinkin yksin. (Louhela 2023, 66.)

Kellyn ja Reaganin (2000) mukaan seksuaalinen väkivalta alaikäisiin tyttöihin kohdistuvana on naisiin kohdistuvan väkivallan jatke, ja siihen liittyy erilaisia muotoja ja käytöstä, joita eivät ole juridisesti määritelty rikoksiksi. Lapsiin kohdistuvat väkivaltaiset teot liittyvät Kellyn ym. mukaan valtasuhteisiin. Nurmen (2001, 110) mukaan lapsiin kohdistuva väkivalta on piilotettua rikollisuutta. Käsittelen tutkielmassani itseen kohdistettua haitallista toimintaa, jonka olemassaoloa ei käsitykseni mukaan voisi olla, jos seksismiä ja sortavia rakenteita ei olisi yhteiskunnassa.

Seksi itsensä vahingoittamisena (sex as self-injury) ja seksuaalinen hyväksikäyttö

Itsensä vahingoittaminen toimii vastakkaisesti vaistolle siitä, että kehoa tulee suojata (Fredlund 2019, 17). Mahdollisesti siitä syystä ihmisen itsetarkoituksessa tekemä vahinko itseään kohtaan on ollut kiinnostava tutkimusten aihe jo vuosikymmeniä. Itsensä vahingoittaminen on ilmiö, jonka olemassaololla on vakiintunut ymmärrys maailmanlaajuisesti ja sitä on tutkittu paljon. Itsensä vahingoittamisen vakavin ilmiö on itsemurha ja sitä esiintyy maailmanlaajuisesti (Lääkärilehti 2009). Itseään voi vahingoittaa eri tavoin ja vahingoittamisen taustalla on erilaisia tekijöitä. Tässä tutkimuksessa ei ole kuitenkaan tarkoitus keskittyä lainkaan itsemurhailmiöön.

Itsetuhoisen käytös (*self-injurious behavior, SIB*) on kasvanut huomattavasti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Itsetuhoisen käytöksen määrittelystä, käsitteellistämisestä ja luokittelusta käydään edelleen keskustelua. (Hedén ym. 2023, 2.) Itsetuhoiseen käytökseen

liitetään usein itsemurha-ajatukset tai -yritykset. Erona tähän on ehdotettu termiä *non-suicidal self-injury*, *NSSI* eli itsensä vahingoittaminen, johon eivät liity itsemurha-ajatukset tai -yritykset. Tähän liittyvät erilaiset itseaiheutetut keholliset vammat tai vauriot, joiden aiheuttamisen tarkoituksena on negatiivisten tunteiden ja ajatusten lieventyminen tai toive saada aikaan positiivisia tunteita. Itsensä vahingoittamisen eri määritelmät vaativat kuitenkin vielä tutkimuksia (Hedén ym. 2023).

Seksiä voidaan käyttää itsensä vahingoittamisen tarkoitukseen, vaikka tällä ei ole vielä vakiintunutta määritelmää. Ilmiöstä on kuitenkin puhuttu termillä *sex as self-injury*, *SASI*. Puhun ilmiöstä ”seksi itsensä vahingoittamisena”, joka on vapaasti käännetty, eikä mikään virallinen termi, sillä suomeksi en löytänyt sille vastinetta. Tässä tutkimuksessa käsitteellä tarkoitetaan ilmiötä, jossa henkilö hakeutuu useasti seksuaalisiin tilanteisiin, jotka aiheuttavat fyysistä tai psyykkistä haittaa sekä vaikuttavat henkilön elämään (Hedén ym. 2023; Fredlund ym. 2017). Tutkimuksessani käsitteeseen liittyy myös se, että seksuaalisen itsetuhoisen toiminnan toteuttamiseen tarvitaan myös toista osapuolta (Fredlund ym. 2017).

Näen tarpeelliseksi avata myös seksuaaliväkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön määritelmän, sillä tutkimusaineistossani niiden kerrotaan olevan edelleen hankalatunnisteisia nuorten näkökulmasta. Seksuaaliväkivalta on tahdonvastaista pakottamista seksuaalisiin tekoihin tai niiden kohteeksi joutumista. Se on itsemääräämisoikeuden loukkaamista pakottamalla, painostamalla tai fyysistä väkivaltaa käyttäen. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyy usein se, että seksuaaliset kanssakäymiset ovat epätasa-arvoisessa suhteessa tapahtuvia tekoja. Näitä voivat olla esimerkiksi ikäero, mentaalinen tila tai muu haavoittuvainen asema ja niiden kautta valtaerot. (Ronkainen 2008, 44.)

Seksuaaliväkivalta rikkoo turvallisuuden tunnetta ja luottamusta ja on hyvin traumatisoivaa. Seksuaaliväkivallassa käytetään usein valtaa ja voimaa, joka aiheuttaa pelkoa. Seksuaaliväkivallan uhrille teko voi aiheuttaa syyllisyyden tunnetta ja häpeää, jonka vuoksi tapahtumaa usein salaillaan. Seksuaaliväkivalta on säädetty laissa rangaistavaksi ja Rikoslain 20 luvussa määritellään seksuaalirikokset ja niihin liittyvät rangaistukset. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

3 Tutkimusasetelma

3.1 Tutkimuskysymykset ja kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Tutkimuksen metodologinen kehys on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsauksessa yksittäiset tutkimukset kootaan yhteen ja niistä muodostetaan kokonaisuus (Laaksonen, Kuusisto-Niemi, Saranto 2010, 28). Menetelmän avulla tiivistän aiempia tutkimuksia aiheesta seksi itsensä vahingoittamisena nuorten näkökulmasta. Kirjallisuuskatsaus keskittyy tutkimusongelman kannalta olennaisiin tutkimusartikkeleihin, jotka ovat vertaisarvioituja. Se tuo esille, mistä näkökulmista ja millä tavoin asiaa on aiemmin tutkittu. Tärkeää on, että tutkimukseen liittyvät keskeiset näkökulmat ja tutkimustulokset nostetaan lukijalle valmiiksi esille. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2005, 111–112.) Tutkimukseni pyrkimyksenä on rakentaa kokonaiskuvaa liittyen aiheeseen seksi itsensä vahingoittamisena (*sex as self-injury*) tiivistämällä aiemmin tehtyjen tutkimusten ydintä ja tunnistaa sitä kautta ilmiöön liittyviä ominaisuuksia ja tilanteita, jotka voivat toimia perustana uusille tutkimuksille. Kirjallisuuskatsauksen tavoitteita ovat muun muassa olemassa olevan teorian kehittäminen, teorioiden arvioiminen, uuden teorian rakentaminen, kokonaiskuvan rakentaminen asiakokonaisuudesta ja ongelmien tunnistaminen (Salminen 2011, 3).

Valitsin tutkimusmenetelmäksi kuvailevan kirjallisuuskatsauksen aiheen verrattain uuden näkökulman vuoksi. Halusin selvittää, millaisia tutkimuksia aiheesta on, ja koota yhteen näiden tutkimusten tuloksia, jotka voivat toimia perustana uusille tutkimustuloksille. Metodilla voi saada laajan yleiskuvan aiheesta tai sen tilasta tieteenalalla sekä tunnistaa lisätutkimuksen tarvetta. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kautta tietämys aiheesta kasvaa kehämäisesti tutkimusaineistoon perehtymisen myötä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus tavoittelee yleistämistä, joka muodostuu tutkijan yhdistämien ja ymmärtämien asioiden kautta. (Vilkka 2023.) Toteutin katsauksen pro gradu- tutkielmana osana sosiaalityön maisterivaiheen opintoja kevään ja syksyn 2024 aikana.

Katsausta varten tein järjestelmällisen tutkimuskirjallisuushaun maaliskuussa 2024 ajalta 2000–2024. Katsaukseen sisällytin vertaisarvioituja englanninkielisiä tutkimuksia riippumatta

alasta tai tutkimusmenetelmästä. Aineistoksi valikoitui kymmenen tutkimusta, jotka täyttivät täysin asettamani kriteerit ja joita olen avannut tarkasti seuraavassa kappaleessa.

Tutkimuskysymykset *pro gradu* -tutkielmassani ovat:

- 1) Millaisena ilmiönä seksi itsensä vahingoittamisena näyttäytyy aikaisemmassa tutkimuksessa nuorten näkökulmasta?
- 2) Minkälaisia taustatekijöitä ilmenee, kun seksiä käytetään itsensä vahingoittamiseen?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla olen kiinnostunut, miten eri tavoin tutkimani ilmiö voi ilmentyä nuorten elämässä ja millä tavoin ilmiöstä on saatu ymmärrystä aikaisemman tutkimuksen kautta. Tavoittelen kysymyksellä selkeitä esimerkkejä, jotka voisivat mahdollistaa ilmiön tunnistamisen ja havaitsemisen, ja kuinka siitä puhutaan. Toisen tutkimuskysymyksen avulla tavoittelen enemmän ilmiön ymmärtämistä. Haluan selvittää, millaisia eri taustatekijöitä ilmiön äärellä nuorten elämästä löytyy ja minkälaisia syitä asialla nimetään aikaisempien tutkimusten mukaan.

3.2 Tutkimuksen eettisyys

Yhteiskunnassa ilmenee aina ongelmia, joita pyritään ratkaisemaan. Tutkimus aloitetaan usein siksi, että ongelmia ei kyetä ratkaisemaan arkiajattelun pohjalta. Tutkimus pyrkii antamaan uutta tietoa, joka auttaa ymmärtämään ratkaistavien asioiden luonnetta ja etsimään keinot niiden selvittämiseen. Tutkimusta voidaan tehdä myös tiedon itsensä vuoksi. Tieteellä voidaan nähdä olevan vastuuta maailman ongelmien ratkaisuisissa. Tällöin puhutaan tieteen sosiaalieettisestä vastuusta. (Hirsjärvi ym. 2004, 20, 25.) Eettisiä kysymyksiä on tarpeen pohtia tutkimusprosessin aikana. Näiden pohjalta tutkimukseen tehdään valintoja.

Tutkimusprosessissa tulee pohtia tutkimuksen eettistä oikeutusta, eli miksi tutkia ilmiötä. Tutkimuksessani esitin itselleni tämän kysymyksen, sillä tutkimusaiheen voidaan nähdä sensitiivisenä aiheena, sillä tutkimus käsittelee nuoria ja heidän haasteellista käyttäytymistensä seksuaalisuuden äärellä ja pohditaan siihen liittyviä syitä. Ihmisillä on oikeus elämään ja henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, ja joskus näitä oikeuksia on turvattava menemällä kohti henkilökohtaista. Tällöin on puntaroitava tarkasti ja eettisesti sen mahdollisia

seurauksia. Tutkimuksesta ei myöskään saa aiheutua haittaa tutkimuskohteena oleville. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.)

Näen tutkimuksen liittyvän vahvasti näihin edellä mainittuihin oikeuksiin, vaikkakin tutkimuksen luonne on näitä asioita etäältä havainnoivaa. Eettistä on myös pohtia voiko valitulla tutkimusmenetelmällä ja aineistokeruulla saada tavoiteltua tietoa. Kirjallisuuskatsaus toimii hyvin tiedon hankkimisessa ja olemassa olevan tiedon yhteen saattamisessa, jotta saadaan aikaan synteesiä. Lisäksi tutkijana velvollisuus on raportoida rehellisesti tutkimustuloksia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tutkielman tarkoituksena ei ole asettaa ketään syyllistettyyn asemaan. Tutkimuksen tarkoitus on nostaa esille ilmiön taustatekijöitä ja siihen liitännäisiä asioita. Lastensuojelun työntekijän näkökulmasta toivoisin, että ilmiön ymmärtäminen tuottaisi mahdollisuuksia tunnistaa erilaisia tuen tarpeita, jotta apua voisi tarjota oikea-aikaisesti sitä tarvitseville. Tutkielmalla ei ole tarkoitus syrjiä tai toiseuttaa ketään, eikä moralisoida.

Haluan tuoda myös esille, että seksuaaliväkivalta on yhä sukupuolittunut ilmiö ja useimmiten tytöt joutuvat edelleen sen uhreiksi niin maailmalla kuin Suomessa. Moni tutkimuksessani tuotu esimerkki sisältää sen, että nuorta kohtaan on toimittu väärin, vaikka nuori olisikin itse hakeutunut riskejä sisältäviin tilanteisiin. Tilanteisiin tai niiden negatiivisiin lopputulemiin ei päädyttäisi, jos toisella osapuolella ei olisi valmiutta tehdä toiselle pahaa. Maailma on vielä hyvin keskeneräinen liittyen seksuaaliseen väkivaltaan ja se herättää edelleen vahvoja tunteita, joita voi olla hankala käsitellä.

Tutkimukseni perustuu julkisiin tutkimusartikkeleihin, jonka vuoksi virallista eettistä ennakoarviointilausuntoa ei ole tarpeellista hakea ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019). Lähtökohtana on kuitenkin arvioida jatkuvasti työn edetessä tutkimuksen eettisiä ja moraalisia kysymyksiä sekä varmistaa, että tutkimus tehdään luotettavasti esimerkiksi viittaamalla alkuperäiseen aineistoon oikeaoppisesti ja tuomalla käytetty tutkimusaineisto lukijan tietoon lähdeviitteiden kautta.

4 Tutkimuksen toteutus

4.1 Hakustrategia ja -prosessi

Kirjallisuuskatsaus tiivistää aiempia tiettyjen aihepiirien olennaisia sisältöjä. Kirjallisuushaussa pyrkimyksenä on löytää relevantteimmat julkaisut tutkimuksen aiheen kannalta eri tietokannoista. Organisoitun hakustrategian avulla tavoitellaan alkuperäistutkimuksen vaikuttavaa näyttöä ja nostetaan esiin tärkeitä tutkimuksia. (Salakari & Linnossuo 2021.)

Lähdin luomaan hakustrategiaa aiheeni ympärille ja konsultoin asiassa Turun yliopiston kirjaston informaatikkoa. Hakustrategiana selvitimme aihealueeseen sopivat tietokannat ja hakusanat. Tietokannat, joita hakustrategian tekemiseen valitsimme ovat *Ebsco (SocINDEX)*, *ProQuest (Social Science Database)*, *ProQuest (Sociology Database)*, *Scopus* ja *Google Scholar*. Lähdin luomaan hakusanoja englannin kielellä, sillä suomeksi aiheesta oli haastavaa löytää sopivia hakusanoja, sillä selkeää suomenkielistä termiä aiheelle *sex as self-injury* ei ole.

Hakufraasit muodostuivat sanayhdistelmistä, joissa päähakusanana oli *sex as self-injury* ja haussa tuli olla myös sanat *adolescents*, *teenagers* tai *young*, jotta haku täsmentyisi tutkimukseni tarkoitukseen, eli kuvata nuorten näkökulmaa asiassa. Tein hakuja myös päähakusanalla *non-suicidal self-injury*, johon liitin samat nuorisoa kuvaavat hakusanat sekä sanan *sex*, mutta hakusanoilla en saanut päteviä tuloksia, joten jätin sen pois. On huomioitava, että *sex*-hakusana englanniksi voi tarkoittaa seksin lisäksi sukupuolta. Hain testimielessä edellä mainittuja hakusanoja myös lisäämällä sanat *vulnerable* ja *vulnerability*, mutta kyseiset haut poistivat tuloksia, jonka vuoksi hylkäsin sanat.

Ebscon hakufraasit muodostuivat sanayhdistelmistä, joissa päähakusanana oli *sex as self-injury* ja lisäsin tähän hakusanaan myös sanat *adolescents*, *teenagers* tai *young adults*. Lisätessäni nuoriin viittaavat hakusanat, sain samoja tuloksia kuin pelkällä päähakusanalla, mutta vähemmän. Kävin läpi kaikki päähakusanan 25 tutkimusta, sillä vaikka nuoria kuvaavat hakusanat uupuivat, koin silmämääräisesti katsottuna, että tuloksista olisi hyötyä tutkimukselleni.

ProQuest sosiaalitieteiden ja sosiologian hakutoiminnon hakufraasit muodostuivat päähakusanasta *sex as self-injury* ja lisäsin päähakusanan kanssa hakusanat *adolescents* OR *teenagers* OR *young*. Tein rajaukset aikavälille 2000–2024 ja hain vain aineistoja, joista on mahdollisuus lukea teksti kokonaisuudessaan. Suurin osa tuloksista oli verrattain uutta aineistoa, joten aikarajauksen vuoksi en joutunut luopumaan kovin monesta aineistosta. ProQuestin sosiaalitieteiden ja sosiologian hakukoneen tulokset toivat samoja tutkimuksia. ProQuestin sosiaalitieteiden ja sosiologian hakukone ei tarjonnut aiheeseeni kuin kaksi tulosta, jotka sopivat kriteereihin.

Hakustrategia Scopukseen muodostui hakusanoilla ”*sex as self-injury*” ja päähakusanan kanssa ”*adolescents*” OR ”*young*” OR ”*teenager*”. Päähakusana tuotti 8 tulosta ja lisäsanoilla 6 tulosta. Google Scholariin tein myös samanlaiset haut, joista päähakusana tuotti 158 tulosta ja toinen nuorisoon liittyvä tarkennettu haku 146 tulosta. Rajasin tuloksia siten, että valitsin vain vertaisarvioidut artikkelit (review articles), jolloin sain tulokseksi 25. Rajaus kuitenkin sekoitti hakua, joten kävin manuaalisesti läpi kaikki tulokset ja löysin 4 uutta aineistoa tutkimukselleni, jotka täyttivät asettamani kriteerit.

Taulukko 2. EBSCOhost (SocINDEX) hakutulokset

Hakusana	Tulokset
Sex as self injury	25, toistot pois= 22
Sex as self-injury AND adolescents OR teenagers OR young adults	7

Taulukko 3. ProQuest Social science hakutulokset

Hakusana	Tulokset
Sex as self-injury	24
sex as self-injury AND adolescents OR teenager OR young	10

Taulukko 4. ProQuest Sociology hakutulokset

sex as self injury	27
sex as self-injury AND Adolescents OR teenager OR young	13

Taulukko 5. Scopus hakutulokset

sex as self-injury	8
sex as self-injury AND adolescents OR young OR teenager	6

Taulukko 6. Google Scholar hakutulokset

sex as self-injury	158
sex as self-injury AND adolescents OR young OR teenager	146

4.2 Hyväksymis- ja poissulkukriteerit

Aineistojen valinnassa olen ottanut mukaan jokaisen tutkimusartikkelin, joka koskee aiheitani. Aihepiiristä, joka käsittelee seksiä itsensä vahingoittamisen merkityksessä nuorten näkökulmasta, on tehty toistaiseksi hyvin vähän tutkimuksia. Siksi haluan yhdistää nämä olemassa olevat tutkimukset ja tutkimukset, jotka jossain määrin liittyvät aiheeseen. Tutkimukset voivat tuottaa arvokasta tietoa aihepiiristä sosiaalityön ammatti- ja tieteenalalle ja tuoda perusteluita sille, että aiheesta on syytä tehdä lisätutkimuksia. Poissulkevinä kriteereinä aineiston valintaan olivat aiheet, jotka käsitelivät itsemurhailmiötä tai viiltelyä tai muunlaista itsensä vahingoittamista, johon ei liity seksi. Itsensä vahingoittamiseen liittyvät hakusanat toivat tutkimuksia, jotka käsitelivät itsemurhailmiötä tai -teemaa. Poissulkemisen kriteerit täyttyivät myös aineistoissa, joissa ikäryhmänä ei mainita tai käsitellä nuoria ja jotka olivat

tehty ennen 2000-lukua. Poissuljin myös yhden aineiston, joka oli maksumuurin takana. Valitsemani aineistot olivat kaikki englanninkielisiä, vaikkakaan se ei ollut poissulkeva kriteeri. Valitsin mukaan myös aineistoja, jotka oli tehty eri tieteenalan näkökulmasta.

Aineistohaun perusteella 21 tutkimusta sopi asetettuihin kriteereihin. Lisäksi olen hankkinut 9 materiaalia aineistojen lähdeluetteloiden kautta. Aineistoihin paremmin tutustuessani, jouduin hylkäämään vielä useita aineistoja. Loppujen lopuksi tutkimukseeni valikoitui 10 tutkimusta, jotka täyttivät täysin asettamani kriteerit.

Jouduin luopumaan mielenkiintoisista aineistoista asettamieni kriteerien vuoksi, esimerkiksi siksi, että ikäjakauma ei täsmännyt. Yhden tutkimuksen (Hedén, Jonsson & Fredlund 2023) sisällytin mukaan, sillä tutkimuksessa oli rajattu haastateltavat niin, että heidän täytyi olla yli 15-vuotiaita, joten tutkimuksessa oli nuoria, mutta myös vanhempia vastaajia.

Aineistoni koostui melko paljon samojen tutkijoiden tekemistä vertaisarvioituista tutkimuksista, joiden taustalla vaikutti samoja kyselylomakkeita. Se kertoo siitä, että aihetta ei ole vielä tutkittu monipuolisesti ja selkeästi Ruotsi on tutkimusaiheen äärellä ensimmäisiä maita ja tutkinut aihealuetta noin kymmenen vuotta.

Taulukko 7. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Tutkimus on julkaistu ajanjaksolla 2000–2024	Muilla ajanjaksoilla julkaistut tutkimukset.
Kielenä englanti, suomi ja ruotsi	Muilla kielillä julkaistut tutkimukset.
Kvantitatiivinen tai kvalitatiivinen tutkimusasetelma	Teoreettiset artikkelit, selvitykset, katsaukset, kirjat, opinnäytetyöt tai kirja-arvostelut
Vertaisarvioitu tutkimus	Tutkimukset, joita ei ole vertaisarvioitu
Vähintään yksi tutkimuksen tarkoitus on käsitellä itsensä vahingoittamista ja seksiä	Muunlaiset itsensä vahingoittamiseen liittyvät tutkimukset rajataan pois.

Tutkimus liittyy nuoruusikäisiin	Muuhun ikäluokkaan kuuluvat tutkimukset rajataan tutkimuksen ulkopuolelle (poikkeuksena yksi, jossa alaikäisiä ja vanhempia)
----------------------------------	--

4.3 Analyysitapa

Laadullisessa analyysissä aineistoa tarkastellaan usein kokonaisuutena ja sen ajatellaan näyttävän jotain sisäisen logiikan kokonaisuuden rakenteesta. Havaintoja yhdistämällä ajatellaan löydettävän aineistosta näytteitä samasta ilmiöstä. Vaikka aineistoissa on erilaisia tutkimusyksiköitä, argumentaatiota ei voida rakentaa eroihin. Aineistosta voidaan löytää toisistaan poikkeavia kertomuksia, joista tutkija etsii yhteisiä piirteitä. Tämän seurauksena tarinaa siitä, mistä voi olettaa olevan kyse, voidaan konstruoida. Jos useat informantit antavat samaa tietoa, voidaan tietoa alkaa pitää luotettavana. Analyysin ja tulkintojen argumentaation tulee pohjautua asian tai ilmiön syiden erittelyyn. Laadullisessa analyysissä havaintojen pelkistäminen nivoutuu arvoituksen ratkaisemiseen. (Alasuutari 2011, 38–41.)

Aineisto on analysoitu sisällönanalyysin keinoin etsien aineistosta teemoja suhteessa tutkimusongelmaan. Sisältöanalyysin avulla luodaan tiivistetty ja johdonmukainen kokonaisuus. Analyysi tavoittelee sitä, että aineistosta löydetään merkityksiä, joista kootaan tietoa loogisen päättelyn, kategorisoinnin ja käsitteellistämisen kautta. Sisällönanalyysi voidaan jakaa aineistolähtöiseen, teorialähtöiseen ja teoriaohjaavaan analyysiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105–110.) Sisältöanalyysi koostuu kolmesta vaiheesta; valmistelusta, organisoinnista ja raportoinnista. Valmistelun aikana tiedot järjestetään sellaiseen muotoon, että niitä voidaan tutkia, eli aineistosta tunnistetaan tai seulotaan tietoja. Havaintoja voi jäsenellä eri apuvälinein, esimerkiksi taulukoimalla tai tekemällä kuvioita. Organisoinnin aikana tehdään induktiivinen analyysi, eli aineistosta löytyneiden olennaisten havaintojen perusteella tehdään tuloksia ja päätelmiä. Raportointi tarkoittaa analyysin ja tuloksien havainnollistamista, jotta kirjallisuuskatsaus on toistettavissa. Kun tutkimuskohde alkaa tulemaan tutuksi, antaa se mahdollisuuden eritellä ja vertailla sekä tehdä omia päätelmiä. Tämä mahdollistaa keskeisten

havaintojen kartoittamisen tutkimusaineistosta. (Vilkkä 2023, 86–87.) Tässä tutkimuksessa käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, joten kuvaan seuraavaksi kyseistä tutkimusmetodia ja kerron oman työni etenemisestä.

Teoriaohjaava sisällönanalyysi on kvalitatiivinen tutkimusanalyysimetodi, jossa tutkija tekee päättelyä aineiston ja teorian välillä, jolloin tuloksena on uutta tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2011, 97). Teoriaohjaavassa tutkimusanalyysissa tarkasteltavasta aineistosta nostetaan esille hyödynnettäviä analyysiyksiköitä ja samalla niiden käsittelemistä ohjaa taustalla valittu teoria, mutta teoria ei määritä analyysia täysin (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98–99) Käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysia tutkimusaineiston tiivistämiseen sekä tavoittaakseni nuorten tilanteisiin liittyvät haavoittuvuutta tuovat tekijät. Aloitin aineiston analyysin lukemalla koko aineiston läpi tarkasti ja paikansin tutkimusongelman kannalta olennaiset teemat aineistosta (Eskola & Suoranta 2008, 174–180). Alleviivasin ja otin ylös mielestäni tärkeät kohdat, jotka liittyivät asettamiini tutkimuskysymyksiin. Loin tekstiin tutustumisen aikana samanaikaisesti käsitekarttaa, jotta kokonaisuus pysyisi hallussani. Tutustuttuani koko aineistoon, aloin yhdistellä samankaltaisuuksia otsikoiden alle, jotka loin aineistosta nousseiden teemojen mukaisesti. Aluksi loin usean otsikon, joita pystyin loppuvaiheessa kuitenkin yhdistelemään saaden työlleni parempaa struktuuria. Pidin myös koko ajan mielessäni työlleni asetetun haavoittuvuuden viitekehyksen. Analyysi on etsivää ja kokeilevaa luentaa, jota ohjaa uteliaisuus siihen mitä aineisto tuo tullessaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Aineistosta nousi tutkimuskysymysten perusteella aihekokonaisuuksia, jotka vastaavat ensimmäiseen asettamaani kysymykseen ilmiön näyttäytymisestä aiempien tutkimusten kautta. Näiden tietojen perusteella muodostin ymmärrystä ja yleiskuvaa ilmiöstä. Ilmiön yleiskuvasta hahmotin teemat, jotka nimesin otsikoiksi ”itsesäätelyn keino” ja ”addiktiomainen käytös”, joiden näin olevan merkittäviä syitä ilmiölle tämänhetkisten olemassa olevien tutkimusten perusteella. Toiseen kysymykseen ilmiön taustatekijöistä loin teemat, jotka mielestäni saivat tutkimusaineistojen sisällöt hyvin esille. Teemoiksi valitsin yhteiskunnallisen ulottuvuuden ja aikaisempien kokemusten seuraukset. Jotta tutkimuksesta tulisi kokonainen, olen analysoinut havaintoja haavoittuvuuden näkökulmasta jatkuvasti ja pyrkinyt tulkitsemaan niitä oman ajattelun avulla pohtimalla, mitä löydöksistä voidaan päätellä ja mistä ne kertovat. (Hasanen & Günther 2014). Viimeisen teeman nimeksi ja sisällöksi muodostui siis haavoittuva asema, jossa sidoin yhteen aineistossa havaitsemiani haavoittuvaisuuden ulottuvuuksia.

5 Aineisto

Tutkimusaineistoni käsittää pääsääntöisesti Ruotsissa tehtyjä tutkimuksia, joita on yhteensä kahdeksan. Poikkeuksena on yksi suomalainen tutkimus ja yksi eteläkorealainen tutkimus. Tutkimukset ovat monitieteellisiä, joissa yhdistyy terveystieteen, kasvatustieteiden, psykologian ja sosiaalityönteiden tieteenalat. Yksi tutkimus on pelkästään kasvatustieteisiin pohjautuva. Sosiaalityön painotus ei tutkimuksissa näy, mutta näen tarkoituksenmukaisena tutkia aihetta myös sosiaalityön näkökulmasta, sillä tutkimukset antavat sosiaalityön käytännölle arvoa. Tieteenaloilla on kuitenkin ilmeisiä eroja esimerkiksi siinä, mistä näkökulmasta ongelma nähdään. Onko se esimerkiksi vaara fyysiselle terveydelle, mikä on vaikutus koulutukselle tai katsotaanko asiaa yksilön mielenterveyden näkökulmasta tai sukupuolen kokemusten kautta.

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa voidaan valita aineistoksi kvantitatiivisia, kvalitatiivisia ja teoreettisia tutkimuksia. Kuvailevan katsauksen avulla on näin ollen mahdollista muodostaa laaja kuva tutkittavaa aihetta käsittelevästä kirjallisuudesta. (Kaittila & Nyqvist 2014, 265; Salminen 2011.) Valitsemistani tutkimuksissa on käytetty sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Aineistossa on neljä ruotsalaiseen kansalliseen otokseen perustuvaa kyselylomakkeella tehtyä tutkimusta, joka perustuu samaan kattavaan Ruotsin tilastokeskuksen toteuttamaan kyselyyn yläasteen 9-luokkalaisten. Aineistossa on myös kolme kyselylomakkeeseen perustuvaa tutkimusta, jotka tavoittivat vastaajat Ruotsin kolmannen sektorin eri järjestöjen kautta, jotka toimivat pääsääntöisesti naisten ja nuorten tukitoiminnan puolella. Kaksi tutkimusta – suomalainen ja eteläkorealainen – perustuvat haastattelututkimukseen ja yksi tutkimus ruotsalaisen uutismedian diskurssianalyysiin.

Suomalainen ja ruotsalainen kulttuuri voidaan nähdä vertailukelpoisena toisiinsa ja merkittäviä eroja esimerkiksi tasa-arvokysymyksissä ei ole. Poikkeuksen tekee eteläkorealainen tutkimus, jonka vertailukelpoisuudessa suomalaiseen ja ruotsalaiseen tutkimukseen voidaan nähdä erilaisena. Seksismiin liittyvien näkökulmien esille tuominen ei kuitenkaan mielestäni estä tutkimusten tuleamista eri maista, sillä seksismi on kansainvälisesti keskusteltu ilmiö, jossa on tunnistettavia piirteitä huolimatta siitä, mistä maasta esimerkkejä nostetaan.

Etelä-Korealaisessa tutkimuksessa tuotiin esille paljon seksismiin liittyviä teemoja, jotka tarjosivat tutkimuksen tekemiselle hyviä näkökulmia ja esimerkkejä sen ilmentymisestä ja seurauksista yhteiskunnallisella tasolla.

Tutkimusaineistojen selkeä ero oli kuitenkin se, että ruotsalaisessa tutkimuksessa ollaan paljon edellä ilmiöstä, jossa seksiä käytetään itsetuhoisuuteen. Ruotsissa ilmiötä on tutkittu noin kymmenen vuotta, kun Suomessa ilmiöstä ei ole juurikaan saatavilla tutkimusta. Ruotsista on saatavilla koko maan kattavaa kyselytutkimusta ilmiön laajuudesta nuorten näkökulmasta, vaikkakin aiheen tutkimus on sielläkin vielä hyvin alussa.

Taulukko 8. Aineistot

Artikkelin nimi	Julkaisu-foorumi	Aineisto	Tutkimuskysymys	Keskeinen tulos
Kong, Mee-Hae (2003) Material Girls: Sexual Perceptions of Korean Teenage Girls who have experienced "Compensated Dates" (Etelä-Korea)	Asian Journal of Women's Studies (Seoul)	12 haastateltavaa (15–19-vuotiaita tyttöjä). Puolistrukturoitu yksilön syvähaastattelu. Analysoitu ekologiseen systeemitteoriaan perustuen (Bronfenbrenner 1989)	Tutkimuksessa selvitetään teinityttöjen havaintoja ja konflikteja, jotka liittyvät heidän harjoittamaansa vastikkeelliseen deittailuun (compensated dates)	Nuorten taustoista löytyi seksuaalista väkivaltaa, taloudellista huono-osaisuutta, sopeutumattomuutta tai hylkäämistä.
Fredlund, Cecilia, Svedin, Carl Göran, Priebe, Gisela, Jonsson, Linda & Wadsby, Marie (2017) Self-reported frequency of sex as self-injury (SASI) in a national study of Swedish adolescents and association to sociodemographic factors, sexual behaviors, abuse and mental health (Ruotsi)	Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health (2017) 11:9	Kansallinen edustava otos 5750 ruotsalaisen yläasteen 9.luokan oppilaista (3rd year of Swedish high school). Analysoitu ristiintaulukoinnilla ja khiin-neliö-testillä sekä Fisherin tarkkatestillä ($p < .05$).	Tutkimuksessa tarkastellaan itseä vahingoittavan seksin yleisyyttä suhteessa sosiodemokraattisiin tekijöihin sekä mm. seksuaaliseen orientoitumiseen ja kokemuksiin ja avun hakemiseen.	100 (3,2 %) tytöistä ja 20 (0,8 %) pojista raportoi käyttäneensä seksiä itsensä vahingoittamiseen. Taustoista havaittiin mm. seksuaalisen, fyysisen ja henkisen väkivallan kokemuksia. Taustalla oli yleistä myös seksuaalivähemmistöön kuuluminen, traumaoireilu, itsetuhoisen käytös, johon ei liity kuolemantoivetta (<i>non-suicidal self-injury</i>), masennus ja syömishäiriö.
Parkkila, Helena & Heikkinen, Mervi (2018)	Journal of Gender	13 haastateltavaa (14–18-vuotiaita)	Tutkimuksessa selvitetään tyttöjen kokemuksia	Kehon koskemattomuuden loukkaamiset liittyivät vastikkeelliseen seksiin

Vulnerable bodily integrity: under-recognised sexual violence among girls in residential care institutions (Suomi)	Based Violence	tyttöjä), jotka asuivat sijaishuollossa. Puolistrukturoitu yksilöhaastattelu.	seksuaalisesta väkivallasta	<i>(transactional sex)</i> ja traumataustaiseen käytökseen. Seksuaaliväkivalta oli osittain sisäistettyä seksismiä, joka toteutui yksilötasolla.
Hedén, Ludwig, Jonsson, Linda S. & Fredlund, Cecilia (2023) The Connection between Sex as Self-Injury and Sexual Violence (Ruotsi)	Archives of Sexual Behavior	Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisesti suunnitellulla anonymilla kyselylomakkeella.	Tutkimuksessa selvitetään seksuaaliväkivallan ja ilmiön ”seksi itsensä vahingoittamisena” (<i>sex as self-injury</i>) yhteyttä	Löydetty kolme pääteemaa: 1) seksuaalisen väkivallan normalisoituminen ja muutos rajojen asettamisessa saattaa vaikuttaa siihen, että aiempi seksuaalinen hyväksikäyttö johtaa myöhemmin siihen, että seksiä käytetään itsensä vahingoittamiseen. 2) seksi itsensä vahingoittamisena saattaa eskaloitua seksuaaliväkivaltaan emotionaalisen itsesäätelyn tarpeen, lisääntyneen riskinoton ja uudelleenuhritumisen vuoksi. 3) seksiä itsensä vahingoittamisen välineenä saatetaan käyttää siihen, että tavoitellaan kontrollin saamista koetun seksuaaliväkivaltilanteen jälkeen.
Zetterqvist, Maria, Svedin, Carl Göran, Fredlund, Cecilia, Priebe, Gisela, Wadsby, Marie & Jonsson, Linda S. (2018) Self-reported nonsuicidal self-injury (NSSI) and sex as self-injury (SASI): Relationship to abuse, risk behaviors, trauma symptoms, self-esteem and attachment (Ruotsi)	Psychiatry Research 265 (2018)	Kansallinen edustava otos 5743 ruotsalaisen yläasteen 9.luokan oppilaista (3rd year of Swedish high school). Analysoitu kuvailevalla tilastoanalyysillä käyttäen frekvenssejä, keskiarvoja ja ristiintaulukointia khiin-neliöllä ja t-testillä.	Tutkimuksessa tutkitaan nuorten konseptioimatonta käytöstä niiden nuorten keskuudessa, jotka käyttävät tarkoituksellisesti seksiä itsetuhoisesti.	Vastaajilla, jotka käyttivät seksiä itsetuhoisuuteen, oli enemmän kokemusta penetraatiivisesta seksuaalisesta väkivallasta ja enemmän seksikumppaneita, kuin ryhmällä, joilla oli tavallisempaa itsetuhoista käytöstä. Näillä vastaajilla oli myös enemmän traumaoireilua. Seksuaalisella väkivallalla ja traumaoireilulla on havaittavissa yhteyttä siihen, että seksiä käytetään itsetuhoisuutena.

Wall, Ingrid & Johnsdotter, Sara (2024) Sex as Self-Injury: The appearance of a new diagnostic category in Sweden (Ruotsi)	Sexualities 2024	Diskurssianalyysi, jossa analysoitu 87 uutisartikkelia ja 9 radio-ohjelmaa vuosien 2008–2019 välillä. Aineisto on haettu Ruotsin suurimmasta media-materiaaliin keskittyvästä tietokannasta Retriever Medicarkivetista. Aineisto analysoitu Gayle Rubinin ”seksin hierarkian” (sex hierarchy) avulla.	Tutkimuksella halutaan selvittää, millä tavoin diskurssit ovat rakentuneet mediassa aiheesta ”sex as self-injury”.	Kasvava keskustelu aiheen ”sex as self-injury” äärellä tulee johtamaan normatiivisen hyvän ja pahan seksuaalisuuden jaottelun voimistumiseen
Fredlund, Cecilia, Dahlström, Örjan, Svedin Carl Göran, Wadsby, Marie, Jonsson, Linda S., Priebe Gisela (2018) Adolescents’ motives for selling sex in a welfare state – A Swedish national study (Ruotsi)	Child Abuse & Neglect 81 (2018)	Ruotsalainen väestötutkimuskysely 5839 ruotsalaisen yläasteen 9.luokan oppilaille (3rd year of Swedish high school).	Tutkimuksella haluttiin selvittää motiiveja sille, miksi nuori myy seksiä	Löydetty kolme motiivia: 1) emotionaaliset syyt 2) materiaaliset syyt 3) nautinto tai ”ei syytä seksin myymiselle”
Fredlund, Cecilia & Jonsson, Linda S. (2022) Perceived Help and Support for Sex as Self-Injury: A Qualitative Study of a Swedish Sample (Ruotsi)	Archives of Sexual Behavior (2023) 52	Anonyymi kyselylomake Internet-sivustoilla. Vastaajia oli 197.	Tutkimuksella selvitetään, millaisia avun ja tuen hakemisen ja saamisen kokemuksia on suhteessa siihen, kun seksiä käytetään itsetuhoisuuteen.	Löydetty kolme pääteemaa: tarve 1) ilmiön ymmärtämiseen ja käsitteellistämiseen; tietää sen olemassaolosta, saada infoa siitä 2) saada joustavaa, kunnioittavaa ja ammatillista apua ja tukea varhaisessa vaiheessa, tulla kuulluksi omien kokemusten kanssa 3) saada apua toiminnan lopettamiseen ja oman arvon ja rajojen löytämiseen
Fredlund, Cecilia, Wadsby, Marie & Jonsson, Linda S. (2020) Motives and Manifestations of Sex as Self-Injury (Ruotsi)	The Journal of Sex Research	Anonyymi kyselylomake. Laadullinen sisällönanalyysi, jolla etsitty toistuvuutta ja teemoja tekstistä. Vastaajia oli 199.	Tutkimuksella selvitetään kokemuksia seksin käyttämisestä itsetuhoisuuteen, tarkoituksena löytää käytökselle motiiveja.	Motiivina tunteiden säätely, jossa haettiin negatiivista tai positiivista vahvistusta. Käytöstä oli hankala lopettaa ja se saattoi olla pakonomaista ja addiktoivaa. Käytös on samantyylistä kuin muunlainen itsetuhoisen käytös.

<p>Jonsson, Linda S., Svedin, Carl Göran, Fredlund, Cecilia, Priebe, Gisela, Fredlund, Cecilia, Wadsby, Marie & Zetterqvist, Maria (2019) Similarities and Differences in the Functions of Nonsuicidal Self-Injury (NSSI) and Sex as Self-Injury (SASI) (Ruotsi)</p>	<p>Suicide and Life-Threatening Behavior 49 (1)</p>	<p>Edustava otos tukholmalaisten yläasteiden viimeisen vuoden oppilaista. Digitaalinen kyselylomake. Vastaajia oli 1027</p>	<p>Tutkimuksella selvitettiin samankaltaisuuksia ja eroja liittyen kahteen erilaiseen itsetuhoiseen käytökseen; itsetuhoiseen käytökseen, jossa ei ole itsemurhan tarkoitusta (<i>non-suicidal self-injury</i>) ja käytökseen, jossa käytetään seksiä itsetuhoisuuteen (<i>sex as self-injury</i>).</p>	<p>SASI:a (<i>sex as self-injury</i>) ja NSSI:a (<i>non-suicidal self-injury</i>) käytettiin tunteiden turruttamiseen ja itsensä rankaisemiseen. SASI:n ja NSSI:n avulla yritettiin saada reaktiota muista, eli ilmiössä vaikutti sosiaaliset tekijät. SASI:n taustalla epäiltiin olevan enemmän traumatisoivia taustatekijöitä, kuten seksuaalista hyväksikäyttöä.</p>
--	---	---	---	---

6 Seksi nuorten itsensä vahingoittamisena ilmiötasolla

Halusin tutkia, minkälainen ilmiö seksi itsensä vahingoittamisena (*sex as self-injury*) on. Ilmiö kuvautuu tutkimusaineiston perusteella keinona vaikuttaa itsesääteilyyn ja tuoda sitä kautta seksin kautta negatiivisia tai positiivisia tuntemuksia hankalien tunteiden tilalle. Tapa on tutkimuskirjallisuuden mukaan kuitenkin omiaan aiheuttamaan lisää negatiivisia tunteita ja ilmiössä kuvastuu ikävä noidankehämäisyys. Käytöstä kuvaa myös pakonomaisuus ja se, että siitä on hankala päästää irti. Sitä kuvataan samalla tavoin kuin irrottautumista muistakin haitallisista käytänteistä tai päihteistä – seksiä itsensä vahingoittamisena kuvataan osassa tutkimusaineistoa addiktioksi. Ilmiössä on kyse tutkimusaineiston perusteella itsetuhoisesta käytöksestä, jolla on kuitenkin omanlaisia piirteitä ja siksi sitä on tutkittava ja se on huomioitava omana ilmiönään, jolle voidaan luoda omat käsitteet ja ymmärrys sekä tulevaisuudessa oikeanlainen tuki ja apu. Kaikissa aineistoni tutkimuksissa tuotiin kuitenkin esille sitä, että ilmiöstä on saatava vielä lisää tietoa ja tutkimusta.

Jotta tämänhetkisestä tiedosta ilmiön yleisyydestä voisi saada jotain ymmärrystä, niin Fredlund ja kumppanit (2017) saivat tutkimuksessaan ilmiön yleisyydestä tulokseksi, että kyselytutkimukseen osallistuneista Ruotsissa asuvista oppilaista 125 eli 2,2 % kertoivat, että ovat käyttäneet seksiä itsensä vahingoittamiseen ainakin kertaluonteisesti. Näistä 100 (3,2 %) olivat tyttöjä, 20 (0,8 %) poikia ja 5 (9,4 %), jotka ilmoittivat, että luokittelu tyttöihin tai poikiin ei koskenut heitä.

Keski-ikä kyselyssä oli 15,6 vuotta ja seksin käyttämisen itsetuhoisuuden välineenä oli raportoitu tapahtuneen keskimääräisesti viisi kertaa. Viimeisen vuoden aikana kyselyyn vastanneista 58,5 % oli käyttänyt seksiä itsetuhoisuuteen 1–5 kertaa, 16,3 % oli käyttänyt sitä yli 5 kertaa ja 25,2 % ei ollut käyttänyt sitä viimeisen vuoden aikana. Fredlund, Wadsby ja Jonsson (2020, 902) toivat ilmi tutkimuksessaan, että vastaajat kertoivat aloittaneensa toiminnan 12–19-vuotiaina.

Taulukko 9. Oppilaat, jotka kertoivat käyttäneensä seksiä itsensä vahingoittamiseen.

Tytöt	100	3,2 %
Pojat	20	0,8 %

Muut	5	9,4 %
------	---	-------

Taulukko 10. Kertamäärät, joita seksiä oli käytetty itsensä vahingoittamisena.

ei käyttöä vuoden aikana	25,2 %
1-5 kertaa	58,5 %
Yli 5 kertaa	16,3 %

Zetterqvist, Svedin, Fredlund, Priebe, Wadsby & Jonsson (2018) toivat esille, että keskimääräinen ikä ensimmäisessä seksuaalisessa pahoinpitelyssä oli hieman alle 14 vuotta. Tässä ryhmässä seksiä oli alettu käyttämään itsetuhoisessa merkityksessä noin 15-vuotiaana. Huomattavasti suurempi määrä vastaajista, jotka ilmoittivat käyttävänsä seksiä itsensä vahingoittamiseen, ilmoittivat, että olivat tulleet seksuaalisesti pahoinpidellyksi penetratiivisesti, kuin esimerkiksi nuoret, joilla oli tavanomaisempaa itsetuhoista käyttäytymistä. Tämä voi viitata siihen, että kyseisellä joukolla on enemmän kuormitusta liittyen seksuaaliväkivaltakokemuksiin ja seksuaaliväkivalta on voinut johtaa siihen, että seksiä käytetään itsetuhoisuuden välineenä.

6.1 Itsesäätelyn keino

Tutkimusaineisto toi esille, että seksiä itsetuhoisuuden välineenä käytettiin omien tunteiden, ajatusten ja aikaisempien kokemusten hillitsemiseksi. Sitä käytettiin sellaisiin negatiivisiin ja kestäättömiin tunteisiin vastaamiseksi, joita lapsena tai nuorena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö oli synnyttänyt. Seksiä pyrittiin käyttämään tunteiden hallintakeinona, kuten muistojen ja takaumien turruttamiseen seksuaalisiin pahoinpitelyihin liittyen (Fredlund ym. 2017, 3). Paradoksaalisesti toiminta aiheutti kuitenkin usein lisää huonovointisuutta. Väkivalta luo erilaisia lieveilmiöitä, jotka voivat johtaa lyhytkestoisemmista pidempikestoisiin seurauksiin tai lievistä vakaviin seurauksiin. Tutkimusaineiston perusteella nuorilla oli erilaisia väkivallan kokemuksia, jotka aiheuttivat tuntemuksia, joita oli vaikea sietää. Näitä tunteita paetakseen nuori saattoi itsesäätelynä vahingoittaa itseään seksin avulla.

Fredlundin ym. (2017) tutkimuksen haastatteluissa nuorten tyttöjen kanssa tuli esille, että seksiä, jota harrastettiin itsesäätelyn vuoksi, voitiin verrata itsetuhoiseen käytökseen, kuten esimerkiksi viiltelyyn. Itsensä vahingoittaminen on itseensä kohdistettua väkivaltaa WHO:n väkivallan typologian mukaisesti, joka jakaa väkivallan kokemisen kolmeen kategoriaan; itseensä kohdistuvana, ihmisten välisenä ja kollektiivisena. Kun seksiä käytetään itsetuhoisuuteen, voi siinä olla nähdäkseen kyse myös ihmisten välisestä väkivallasta, vaikka tilanne voi olla monitulkintainen ja vaikeasti selvitettävä.

Tutkimukset antoivat viitteitä sille, että seksuaaliväkivaltaa voi kohdistaa myös itseä kohtaan, vaikka siihen tarvittaisiin toista osapuolta. Fredlund ym. (2020) mukaan seksi itsensä vahingoittamisena nähtiin vapaaehtoisena altistumisena seksuaalisissa tilanteissa, joissa oli mukana psyykkistä tai fyysistä haittaa. Motivaationa tälle oli omien tunteiden säätely ja positiivisen tai negatiivisen vahvistuksen saaminen toiselta. Myös Fredlund ym. (2017) tuovat esille, että tutkimuksissa on tuotu näyttöä sille, että seksiä käytetään itsesäätelyn keinona.

Itseä vahingoittava käytös voidaan jakaa itsemurhaa harkitsevaan (*suicidal*) tai ei itsemurhaa harkitsevaan itsetuhoiseen käytökseen (*non-suicidal self-injury*) (Fredlund ym. 2017). Tutkimusaineistojen perusteella seksi itsetuhoisuuden välineenä ei ole itsemurhaan tähtäävää, vaikkakin se saattoi sisältää vaarallisia tilanteita. Fredlund ym. (2017) kuvaavat ilmiön ydin elementin olevan siinä, kuinka säädellä kestäättömiä tuntemuksia, erityisesti kovaa ahdistusta. Tutkimuksessa tuotiin esille, että ruotsalaisessa kolmannen sektorin järjestössä nuorten naisten tukipalvelu *Tjejourissa* määritteli ilmiötä siten, että on toistuvasti vahvoja tuntemuksia, kuten häpeää, syyllisyyttä, ahdistusta, inhon tunnetta ja itseinhoa, joita pyritään huojentamaan ja lievittämään toistuvalla altistumisella seksuaaliselle ja fyysiselle hyväksikäytölle, nöyryyttämislle ja erilaisille rikkomuksille.

Vaihtoehtoisesti ilmiössä voi myös olla kyse siitä, että nuori toistuvasti etsii ja ajautuu tilanteisiin, jotka aiheuttavat ahdistusta ja rauhattomuutta, jossa usein, vaikkakaan ei aina, on osallisena toinen osapuoli, joka aiheuttaa tilanteessa fyysistä tai henkistä vauriota. Jonssonin ym. (2019) tutkimuksessa suurin osa, jotka käyttivät seksiä itsensä vahingoittamiseen, vastasivat tekevänsä niin, jotta saisivat helpotettua tyhjyyden tunnetta (*”to relieve feeling numb or empty”*) tai saada huono olo loppumaan (*”to stop bad feelings”*) ja rangaistaakseen itseään (*”to punish yourself”*). Fredlund ym. (2020, 901) vastaajat kertoivat, että taustalla oli negatiivisen vahvistuksen saaminen, jotta kohtelu vastaisi samaa tunnetta, mitä itseään kohtaan

on olemassa. Seksi itsetuhoisuutena tarjosi mahdollisuuden vahvistaa oman arvottomuuden tunnetta.

Selviytymisprosessit ja niihin liittyvät tunteet ovat hyvin yksilöllisiä. Seksuaalista väkivaltaa kokeneen tuntema viha ja sen uudelleenkohdistaminen voi kohdistua väkivallan tekijään (Honkatukia 2008, 98). Tutkimusaineiston perusteella viha kohdistui kuitenkin itseä kohtaan, joka tuotti vahingollista käyttäytymistä itseä kohtaan. Jos syytä haetaan itsestä, kun on kohdattu seksuaalista väkivaltaa, saattaa se johtaa tapahtumista vaikenemiseen ja estää teon esilletulon ja avun saamisen (em., 102). Yhteiskunnallisilla asenteilla ja sisäistetyillä seksismin piirteillä, voidaan aiheuttaa seksuaalista väkivaltaa kokeneelle kohtuuttomia pohdintoja siitä, kannattaako apua hakea ja saako sitä.

6.2 Addiktiomainen käytös

Käytöksen tunnistaminen itseä vahingoittavaksi tai addiktioon liitännäiseksi toiminnaksi on haastavaa, koska itseä vahingoittava seksuaalikäytös ei välttämättä näy ulospäin tai jätä silmin havaittavia jälkiä. Sen lisäksi seksuaalisuus ja seksi ovat sensitiivisiä asioita, ja joissain kulttuureissa myös tabunomaisia. Nykymaailmassa myös yhä enemmän arvostetaan yksityisyyttä ja yksilön vapauksia ja puuttumattomuutta, joka tekevät väliintuloista vaikeita.

Ronkainen ja Näre (2008, 12) puhuvatkin suomalaisen yhteiskunnan pärjäämisen eetoksesta, joka tuottaa välttelevää suhdetta esimerkiksi kiintymyssuhteisiin, jonka malli seuraa myös viranomaistoimintaan, jossa mieluummin seurailaan ja odotetaan, kuin tehtäisiin interventioita ihmisten eri elämäntilanteissa. Ronkainen (2006) puhuu tässä yhteydessä selviytymisen eetoksesta ja haavoittuvuuden torjunnasta. Fredlund ja Jonsson (2022, 153) toivat esille tutkimuksessaan, että ensisijaisen tärkeänä vastaajat kokivat, että seksi itsensä vahingoittamisen merkityksessä on tunnistettava, jotta apua olisi mahdollista saada. Avun hakeminen tilanteessa, jossa ei edes osaa antaa nimeä kokemalleen, on hankalaa. Lisäksi kokemuksiin liittyi paljon häpeää ja syyllisyyttä. Jos ilmiötä ei tunnisteta, on siihen hankala saada myös silloin apua.

Vastaajat toivat esille, että on hankala ymmärtää sitä, että seksuaalinen toiminta on itsetuhoista. Käytöstä selitettiin pakonomaisuudella ja addiktiona, jota ei ensin koettu tuhoisaksi, mutta jota

myöhemmin ei voitu lopettaa. Yksi vastaaja kertoi, kuinka yritti tehdä sopimuksia itsensä kanssa ja käyttää muunlaisia strategioita itsetuhoisen seksuaalikäytöksen kanssa, joita oli aiemmin käyttänyt luopuessaan viiltelystä. Vastaaja kertoi, ettei kyennyt kuitenkaan vastustamaan tätä tarvetta (Fredlund & Jonsson 2022, 153). Fredlund ym. (2020, 901) toivat esille tutkimuksessaan, että aloitettuaan itsetuhoisen seksin harrastamisen, nuoren oli sitä hankala lopettaa. Negatiiviset tunteet lievittyivät aluksi seksuaalisten kohtaamisten jälkeen, mutta häpeä, syyllisyys ja itseinho ajoivat uudestaan toiminnan äärelle. Jotkut kertoivat, että yhä vahvempaa väkivaltaa ja alistumista tarvittiin, jotta negatiiviset tunteet saatiin hälventymään. Osa kutsui tätä addiktoivaksi.

Tutkimusaineistossa tuotiin esille toiveita siitä, mikä olisi auttanut, kun seksiä aloitettiin käyttämään nuorena itsetuhoisuuteen. Fredlundin ja Jonssonin (2022, 154) tutkimuksessa vastaajat olivat toivoneet, että heidän tilanteensa olisi nähty, jotta he olisivat saaneet apua mahdollisimman aikaisessa lapsuusvaiheessa. Vastauksissa toivottiin myös, että joku olisi tullut ja huomannut, että tilanteessa on kyseessä lapsi, ja suoraan lopettanut toiminnan. Vastaaja totesi, että hänen seksuaalinen riskikäytöksensä oli ulospäin nähtävissä ja totesi, että asiasta ei tehty edes ilmoitusta sosiaaliviranomaisille (Emt. 2022, 154). Moni oli aloittanut seksin käyttämisen itsetuhoisuuden välineenä jo 12–19-vuotiaana. Vastauksissa tuotiin esille, kuinka väliintuloa olisi toivottu, kun asioitiin esimerkiksi viikoittain nuorisoklinikalla. Vastaaja kertoi, kuinka omassa toiminnassa olisi ollut havaittavissa tietty kuvio, josta olisi toivonut henkilökunnan uskaltaneen kysyä enemmän tai ottaa asia puheeksi.

Vastauksissa tuli esille, kuinka tilanteen ei olisi pitänyt mennä niin pitkälle ja että moni raiskaus olisi voitu estää puuttumalla nuoren tilanteeseen vielä lapsuudessa. Vastauksissa esiintyi hurjia esimerkkitarinoita, joista on luettavissa pettymys aikuisten ja viranomaisten toimintaan. Tärkeänä nähtiin se, että terveydenhuollon ohella myös esimerkiksi kouluissa, sosiaalihuollossa ja muissa palveluissa, jossa nuoria tavataan, puhuttaisiin siitä, kuinka seksi voi olla osa itsetuhoista käytöstä. Vastauksissa ehdotettiin, että tästä ilmiöstä sekä seksuaalisista suhteista ja suostumuksesta puhuttaisiin koulutunneilla. (Fredlund & Jonsson 2022, 154)

Wall ja Johnsdotter (2024, 213) tutkivat ilmiön kuvaamista ruotsalaisessa mediassa ja heidän tutkimuksessaan ilmiö saa median kautta selkeimmän selityksen addiktiokäyttäytymisellä. Toki tutkimus käsittelee uutismediaa, jolloin kuvaukset eivät ilmiön täyden ymmärtämisen kannalta ole luotettavia lähteitä, mutta antavat tärkeää kuvaa siitä, millä tavoin ilmiöstä puhutaan ja millä

tavoin siihen asennoidutaan kevyemmässä uutismediakeskustelussa, joka vaikuttaa kuitenkin ihmisten asenteisiin ja ymmärrykseen asiassa. Ilmiötä kuvataan jossain määrin seksiaddiktiona ja tyypillisillä päihteidenkäyttöön liittyvillä sanoilla. Sanoja, joita käytetään ilmiön yhteydessä ovat pakonomaisuus (*compulsion*), huume/päihde (*drug*), itsensälääkintä (*self-medication*), sortuminen (*relapse*).

Vaikka media käyttää tietynlaista sanastoa aiheen äärellä, kirjailija Caroline Engvall, joka on kirjoittanut kirjan ”*14 år till salu –en skakande svensk historia*” (2008) (jonka kerrotaan aloittaneen ilmiöstä keskustelun) väittää, että siinä on selkeä ero, onko kyse seksiaddiktiosta tai käyttäkö nuori seksiä itsensä vahingoittamiseen. Engvallin mukaan seksiaddiktiossa toimintaa ajaa himo, kun taas ainoa tarkoitus sillä, että käyttää seksiä itsensä vahingoittamiseen, on itsensä vahingoittaminen. Tällä tarkoitetaan, että seksin harrastaminen itsevahingoittamisen merkityksessä ei tuota seksuaalista nautintoa lainkaan. Sen sijaan seksi olisikin enemmän rangaistuksenomaista nuorelle itselleen. (Wall & Johnsdotter 2024, 213.)

On ilmiö selitettävissä sitten itsesäätelyn keinona tai addiktiona, selkeää vaikuttaisi olevan, että ilmiössä ei ole kyse enää omasta tahdosta ja elämänvalinnasta. Hyvinvointivaltioiden tehtävänä on auttaa ihmisiä tämän kaltaisten haasteiden äärellä, jonka vuoksi ilmiöstä on saatava lisää tietoa ja ymmärrystä. Ilmiön äärellä on tutkimusaineistojen mukaan paljon nuoria, jotka voidaan tulkita olevan haavoittuvassa asemassa ja avun tarpeessa niin ihmisarvoon nojaten, kuin yhteiskunnallisten kustannusten merkityksessä. Lapsuuden aikainen puuttuminen tilanteessa edesauttaisi siinä, että tilanne ei pääse pahemmaksi ja ihminen saisi varhaisessa vaiheessa tarvitsemansa tuen.

7 Taustatekijöitä

Toinen tutkimuskysymykseni oli, että millaisia taustatekijöitä ilmenee, kun nuori käyttää seksiä itsensä vahingoittamisena. Tutkimusaineiston mukaan selvin syy oli aikaisemmat seksuaaliväkivaltakokemukset ja usein siihen liitännäinen tavoite tunteiden turrutukseen. Tutkimusaineistossa tuli esille myös syitä, joiden näen olevan liitännäisiä yhteiskunnan erilaisiin sosiaalisiin rakenteisiin, kuten asenteisiin ja yhteenkuuluvuuteen ja sen tarpeeseen. Määrittelin havainnot ilmiön taustatekijöistä kolmeen päänäkökulmaan: yhteiskunnallisesti rakentuneeseen, yksilön aikaisempien kokemusten seurauksiin ja yksilön haavoittuvaan asemaan yhteiskunnassa.

7.1 Yhteiskunnan ilmentymä

Seksuaaliväkivalta rakenteellisena osana yhteiskuntaa

Kuten haavoittuvuuden tarkastelussa toin esille, kulttuuri ja siihen liittyvä väkivalta on rakenteellistettua ja ylläpidettyä ihmisten toiminnan kautta (Ronkainen & Näre 2008, 14–15). Lähdetutkimuksissa yhteiskunnassa vaikuttavat näkemykset, kokemukset ja odotukset toivat merkitystä nuorten tilanteeseen. Esimerkiksi se, miten väkivaltaan asennoidutaan yhteiskunnassa, vaikuttaa myös nuorten ajatuksiin siitä. Parkkila ja Heikkinen (2018, 28) tuovat esille, että nuorten asenteet väkivaltaa kohtaan ovat hyväksyväisiä liittyen tiettyihin tilanteisiin. Parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa ei hyväksytä yleisesti, mutta jossain määrin se on hyväksyttyä. Voidaan kysyä, miksi nuoret kokevat parisuhteessa tapahtuvan väkivallan osaksi hyväksyttävänä? Väkivallalta suojaaminen on yhteiskunnallinen tehtävä, mutta myös sille altistuminen on yhteiskunnallisesti tuotettua. Seksuaalisuuden rajat, oikean ja väärän tunnistaminen ja se, mikä nimetään väkivallaksi, rakentuu historiallisesti. (Ronkainen & Näre 2008, 19.)

Näiden tietojen perusteella voisi tulkita, että nuorten asenteet ovat seurausta väkivallan hiljaisesta hyväksymisestä yhteiskunnassa. Miten yhteiskunnassa voidaan tunnistaa yksityisen loukkaamiset tai kokea, että nämä tilanteet otetaan vakavasti, jos ilmiön äärellä vaietaan? Parkkila ja Heikkinen (2018) pohtivat tutkimuksessaan, että kuinka paljon tyttöjen toiminta

itseään vahingoittavan seksuaalikäyttäytymisen äärellä on tietoista tai tiedostamatonta, sillä käytöksessä näkyy sisäistetyn seksimin piirteitä, jonka kautta tytöt neuvottelevat ja altistavat itseään hyväksikäytölle ja seksistiselle käytökselle. Hedén ym. (2023) puhuvat tutkimuksessaan myös seksuaaliväkivallan normalisoitumisesta ja liittävät sen siihen, että nuori ryhtyy vahingoittamaan itseään seksin kautta. Vaikeneminen on väkivallan neutraloimista ja se jättää jälkensä tunneperintöömme, joka siirtyy sukupolvelta toiselle. (Ronkainen & Näre 2008, 20; Näre 2007; 2008.)

Erilaiset ilmiöt myös syntyivät tietynlaisen kulttuurin tarpeiden mukaisesti. Kongin (2003) mukaan vastikkeellinen deittailu (*compensated dates*) on selvästi ilmiö, joka on muodostunut miesorientoituneesta seksuaalikulttuurista, jossa tyttöjä pidetään kuin kulutushyödykkeinä. Vastikkeellinen deittailu on yleensä väliaikainen seksityön muoto, jota nuoret teinitytöt Etelä-Koreassa harrastavat. Tämä saattaa myös johdattaa myöhemmin prostituution pariin. Näitä palveluita hyödyntävät Etelä-Koreassa lähinnä keski-ikäiset naimisissa olevat miehet.

Lähtökohtaisesti on väärin puhua prostituutiosta, kun kyseessä ovat alaikäiset nuoret. Vastikkeellinen tapailu on kuitenkin nähtävissä eräänlaisena seksityönä. Vastikkeellisessa tapailussa, erityisesti suuren ikäeron äärellä, on selkeää, että nuori on haavoittuvassa asemassa suhteessa aikuiseen mieheen muun muassa valta-aseman vuoksi. Lisäksi, kun otetaan huomioon eteläkorealaisen kulttuurin odotukset tytöille, voivat miehet hyödyntää yhä enemmän tyttöjen haavoittuvaa asemaa yhteiskunnassa. Etelä-Korealaisessa yhteiskunnassa ei ole tyttöjen etu, että seksityön harjoittaminen tulisi esille. Tilanteen äärellä voidaan pohtia, että onko tytöillä tosiasiallista mahdollisuutta saada tukea tilanteessa, jossa yhteiskunnan asenne on tämä? Kong tuo esille, että teinityttöjen harjoittama prostituutio on yhteiskunnallinen ongelma, sillä tyttöjen taustoilta löytyy usein erilaisia stressitekijöitä, kuten köyhyyttä, rikollisuutta, päihteitä, kouluttautumattomuutta ja työttömyyttä. (Kong 2003.)

Yhteiskunnallisten asenteiden vaikutus nuoriin ja se, että nuori käyttää seksiä itsensä vahingoittamiseen, ovat keskustelun arvoisia pohdintoja. Huomionarvoista on myös se, miten nuoret itse sanallistavat asiaa ja miten näkevät oman toimijuuden ja kokemukset suhteessa ilmiöön. On tärkeää välttää pelkkää uhriksi leimaamista, vaikkakin on myös ongelmallista puhua lasten ja nuorten toimijuudesta ja vastuusta seksuaalisen väkivallan yhteydessä. Uhrin toimijuus voidaan helposti tulkita uhrin syyllistämisenä. Nuorten käsityksiä omasta toimijuudesta suhteesta hyväksikäyttösuhteisiin on silti tarpeellista kuulla. (Louhela 2019;

Smette, Stefansen & Mossige 2009). On kuitenkin huomioitava, että henkilökohtaisten kokemusten tulkintaa ja kokemista usein määrittävät ja ohjaavat ulkopuolelta tulevat ulkoiset ajatus- ja toimintamallit (Louhela 2023, 67).

Fredlundin ja Jonssonin (2022, 154) tutkimuksessa tulee esille toive siitä, että ilmiötä, jossa seksiä käytetään itsensä vahingoittamiseen, käsiteltäisiin yhteiskunnallisella tasolla, jotta tabun ja häpeän leima voitaisiin rikkoa. Toiveena oli myös saada vahvistusta ympäriltä olevilta ihmisiltä ja tulla nähdyksi ilmiön äärellä, ei vain terveydenhuollon puolelta, vaan myös muun yhteiskunnan osilta. Tutkimukseen vastanneet toivoivat kunnioittavaa ja ymmärtävää kohtelua asian äärelle. Fredlund ym. (2020, 901) toivat esille, että huono tietämys käytöksestä, jossa seksiä käytetään itsensä vahingoittamiseen, sekä avun saamisen vähäisyys oman perheen, ystävien tai terveydenhuollon puolelta, olivat syitä, miksi toimintaa jatkettiin. Häpeä esti kertomasta asiasta muille, ja käytökseen uudelleen ajautumista oli hankala lopettaa ilman apua.

Ilmiön tutustumisen ja ymmärtämisen seurauksena voidaan pohtia, kuinka voimme auttaa niitä nuoria, jotka vahingoittavat itseään seksin kautta ja kuinka lähestyä tätä sensitiivistä aihetta. Fredlund ja Jonsson (2022, 156) toivat esille tutkimuksessaan, että osa oli saanut apua käytöksen takana olevien juurisyiden tunnistamisen kautta. Juurisyitä saattoivat olla muun muassa traumaattiset kokemukset, posttraumaattinen oireyhtymä, heikko itsetunto, dissosiointi, ahdistus, uniongelmat ja tunnesäätelyn haasteet. Apua oli saatu myös hyödyntämällä eri terapian muotoja.

Parkkila ja Heikkinen (2018, 28; 2015) tuovat esille, että lähes jokaista haastateltua tyttöä oli ahdisteltu ja tehty seksuaalisia ehdotuksia vanhempien miesten toimesta, mutta tytöt eivät tunnistanee näitä seksuaaliseksi häirinnäksi. Tämän kerrottiin olevan tunnuksenomaista seksistiselle ilmapiirille. Parkkila ja Heikkinen toteavat, että osa nuorista on tietoisia ja suojelevia itseään kohtaan, mutta osa ei ole tietoinen kehonsa koskemattomuudesta tai seksuaalisista normeista, joka vaikuttaa siihen, että nämä nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa seksuaalista väkivaltaa, kuten ”*groomingia*” (kun aikuinen lähestyy ja houkuttelee nuorta seksuaalisiin tarkoituksiin) tai vastikkeellista seksiä vasten. (Piispa & Honkatukia 2008, 106).

Suomalaisen kouluterveyskyselyn (2011) perusteella, seitsemän prosenttia tytöistä ja kolme prosenttia pojista ovat saaneet ehdotuksia tehdä seksuaalisia palveluksia rahaa, vaatteita tai

tavaroita vastaan. Myös Internet on yksi kenttä, joka luo mahdollisuuksia ilmiön lisääntymiselle. Wall ja Johnsdotterin (2024, 213) tutkimuksen mukaan uhri ja (rikoksen)tekijä tapaavat aina ensin Internetissä ja ovat toisilleen tuntemattomia. Internet toimii alustana, jossa voi toimia halutessaan anonyymisti. Nuorilla, jotka haluavat vahingoittaa itseään seksin kautta, on Internetissä laajaa riskinottoa. Ronkaisen ja Väreän (2008, 18) mukaan haluttomuus säädellä virtuaalimaailmaa paljastaa yhteiskunnallisten arvojen aikuislähtöisyyden.

Jos nuorille ja heidän kokemuksilleen ei anneta yhteiskunnassa sijaa, on vaara siihen, että joku puhuu heidän puolestaan tai että asiat nähdään jonkun toisen näkökulmasta. Pahimmillaan nuorten näkemys kielletään, jolloin niistä ei ole tietoa yhteiskunnassa. Tämän seurauksena nuori saattaa jäädä yksin tunteiden kanssa tai hänen on hankala ymmärtää omia tunteitaan. Tutkimusaineistoissa korostui nuorten heikko itsetuntemus, joka sisälsi omien halujen ja toiveiden tunnistamattomuuden.

Kong (2003) toi esille eteläkorealaisessa tutkimuksessa, että nuoruusiän aikana tytöt menettävät kyvyn ilmaista omia tunteitaan ja ajatuksiaan omasta seksuaalisuudestaan, koska patriarkaalinen kulttuuri ei sitä salli. Tyttöillä on hankaluuksia tunnistaa omia haluja, joka voi aiheuttaa sen, että seksuaalisten tunteiden olemassaoloon suhtaudutaan negatiivisesti. Tyttöille voi jäädä ymmärtämättä myös se, että seksuaalisiin tunteisiin voi myös vastata siten, että siitä saa myös itselle iloa. Kongin tutkimuksen mukaan tytöt olivat valmiita toteuttamaan rakastamansa ihmisen toiveita omien seksuaalisten halujen tai tarpeiden sijaan.

Rajojen asettaminen oli erityisesti haastavaa henkilöille, jotka käyttivät seksiä itsensä vahingoittamiseen. Hedén ym. (2023) tutkimuksessa vastaajat kertoivat, että eivät osanneet kieltää kumppanilta seksiä, eivätkä osanneet pistää omia toiveita etusijalle. Aktiivinen seksin haku seksuaalisen itsensä vahingoittamisen äärellä vähensivät heidän näkemyksensä mukaan oikeuttaan kieltäytyä seksuaalisista aktiviteeteista, joita eivät halunneet.

Sillä on myös väliä, mistä tai kenen perspektiivistä oma arvo nähdään. Kongin (2003) tutkimuksen mukaan eteläkorealaiset tytöt näkivät itsensä vain miesten perspektiivistä. Etelä-Korealaisessa yhteiskunnassa tytöille on annettu jo tietynlainen rooli, minkä mukaan heitä kohdellaan yhteiskunnassa. Etelä-Korealaisille tytöille on annettu rooli ”aseksuaalisina opiskelijoina”. Jos tytöt eivät toteuta annettua roolia, he voivat kokea huonommuutta itsestään

ja usein heitä käsiteltiinkin huonosti. On selkeää, että kaikki eteläkorealaiset tytöt eivät voi mukautua valmiiksi luotuun muottiin tai ideaan tyttöydestä.

Sosiaaliset säännökset liittyen tyttöjen seksuaalisuuteen vievät tytöiltä mahdollisuuden kertoa omaa tarinaa. Tytöt saattoivat pelätä tulla leimatuksi niin kutsutuiksi ”helpoiksi tytöiksi”, jotka harrastavat irtosuhteita. Tyttöillä on hankala tasapainotella siinä, kuinka olla oma itsensä ja suhteessa toisiin ihmisiin, jos toiset eivät tiedä mitään tyttöjen kokemuksista (Kong 2003, 10.)

Yhteiskunnissa piilee vielä paljon ratkaistavia asioita liittyen siihen, kenen perspektiivi näkyy ja keiden näkemysten perusteella asioista tehdään päätöksiä. Erityisen mielenkiintoista on se, keiden perspektiivi näkyy hyvin heikosti tai puuttuu kokonaan. Hyväksymällä ja sisäistämällä yhteiskunnan näkemykset esimerkiksi perinteisistä rooleista, voi tilanne kulminoitua siihen, että antaa ulkopuolisten määrittellä itsensä ja alkaa toimimaan annetun mukaisesti.

Kong (2003) tuo esille, että vastikkeellinen deittailu, ja siihen liittyvä seksin myyminen rahaa tai tuotteita vastaan, saattoi jatkua, jos tytöt kokivat leimautuvansa yhteiskunnassa. Haastateltu nuori kertoi, että jos harrastaa seksiä kerran, on se yhtä kuin olisi harrastanut sitä kymmenen kertaa. Kongin mukaan aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu, että nuorten tyttöjen kohdalla seksuaaliset kokemukset ovat isossa roolissa liittyen prostituution alkamiseen. Yksi haastateltava Kongin tutkimuksessa toi esille, että hän voi tehdä nyt kehollaan rahaa, sillä on jo häpäissyt sen.

Tunne kuulumisesta

Tunne porukkaan kuulumisesta korostuu erityisesti nuoruusvaiheessa, kun nuori suuntautuu perheestä pois päin ja etsii omaa suuntaansa ja kodin ulkopuolisten suhteiden luomista toisiin ihmisiin. Nuori on tällöin hyvin herkkä ympäristölle, sillä se osoittaa, kuinka hänet huomataan ja otetaan vastaan. (Mieli 2023.) Nuori voidaan nähdä tässä kohdin haavoittuvaisena yksilönä ikänsä ja kehitysvaiheensa puolesta, vaikkakin tilanne on iän puolesta tilapäinen. Kong (2003) tuo mielenkiintoisen näkökulman yhteiskunnan vaikutuksesta nuoreen. Kong esitti jo 2000-luvun alussa, että konsumerismi olisi yksi syy sille, että nuori hyödyntää seksiä saadakseen jotain tavoittelemisen arvoista yhteiskunnalliselta näkökulmalta. Kong väittää tutkimuksessaan, että Etelä-Koreassa konsumerismi vaikuttaa nuoriin vahvasti. Markkinatalous

ja sen luomat tarpeet ovat tapa osoittaa yksilön identiteettiä ja statusta. Kun nuori on sisäistänyt yhteiskunnan viestin, jossa materiaallinen omistaminen nähdään tärkeänä osana hyvinvointia, nuori ymmärtää, että siihen tarvitaan rahaa. Jatkuva rahantarve aiheuttaa nuorille kestäviä stressin aiheita. Tämä vaikuttaa nuoriin jopa niin vahvasti, että saadakseen vertaistensa huomiota, nuoret ovat valmiita tekemään mitä vain saadakseen kulutustuotteita, joihin heillä ei olisi varaa – jopa myymään itseään. Kouluttautumattomat nuoret voivat kokea seksin myymisen helppona ja nopeana keinona tienata. Markkinoiden luomia tarpeita tuskin voi täysin sivuuttaa nuorten elämästä, sillä se voi vaikuttaa vahvastikin siihen, millainen on nuoren mahdollisuus ”päästä porukoihin”.

Tunne kuulumisesta mainittiin yhdeksi syyksi joutua kyseenalaisiin tilanteisiin. Kuulumisella tarkoitetaan sitä, miten yksilö ymmärtää itsensä ja arvonsa suhteessa muihin ihmisiin sekä normeihin ja odotuksiin yhteisöissä, joihin hän haluaa kuulua (Kallio 2023, 54; Lähdesmäki, Saresma, Hiltunen, Jäntti, Sääsilahti & Vallius 2016, 242; May 2013, 3–4; Anthias 2006, 21). Parkkilan ja Heikkisen (2018) tutkimuksessa, jossa haastateltiin tyttöjä, jotka olivat sijoitettuna kodin ulkopuolelle, havaittiin, että tyttöjen on haastavaa tunnistaa ja nimetä mitä on seksuaalinen väkivalta ja millainen on väkivaltainen tekijä. Väkivallan nähtiin olevan joskus osa sitä, että kuuluisi porukkaan. Tunne ja tarve ryhmään kuulumisesta voi johtaa joskus jopa väkivaltaisen käytöksen hyväksymiseen.

Tunne kuulumisesta tuntui erityisen merkittävältä, jos nuorella ei ollut omaa kotia. Ihmisellä on perustarpeena kuulua johonkin (esim. Kallio 2023, 54), mikä saattaa auttaa ymmärtämään sitä, että nuori voi ajautua epäedulliseen seuraan täyttääkseen tätä tarvettaan. Jos oman kodin tuoma turva ja esimerkki ovat jääneet saamatta tai kodin perintö on ristiriitainen suhteessa turvallisuuteen, voi nuoren oletettavasti olla hankala tunnistaa itselle epäedullinen seura. Parkkilan ja Heikkisen (2018, 31) tutkimuksessa nuori hakeutui ryhmän turvaan ja kertoi hakevansa sieltä turvaa. Nuori ajatteli, että kukaan ei uskaltaisi tehdä hänelle pahaa ollessaan ryhmän suojassa. Nuoren trauma ja pelko siitä, että hänen kehollista koskemattomuuttansa loukattaisiin paradoksaalisesti tulikin ryhmä sisältä, jossa hän vietti aikaa.

Fredlund ym. (2020, 901) mukaan itsetuhoista seksikäyttäytymistä käytettiin myös positiivisen vahvistuksen saamiseksi. Käytöksellä koettiin saavan haluttua huomiota, hellyyttä ja validointia, jonka kautta tunnettiin olevan erityinen tai tärkeä. Hyvän olon tunnetta saatettiin tuntea siitä, että oli jossain hyvä (seksissä) ja oli haluttu (ainakin kehon osalta). Nuorelle on

erityisen tärkeää saada kokemusta ja vahvistusta itsestään vertaissuhteiden kautta (Kallio 2023, 55). Fredlund, Dahlström, Svedin, Wadsby, Jonsson & Priebe (2018, 293) toivat tutkimuksessaan esille, että seksin myymisen motiivit nuorena olivat enimmäkseen emotionaalisia. Näitä olivat esimerkiksi halu saada läheisyyttä (*wanted closeness*), tuntea itsensä arvostetuksi (*to feel appreciated*) ja se, ettei tunne oloaan hyväksi tai halu lieventää ahdistusta (*did not feel mentally well/to reduce anxiety*). Palkkion saaminen oli vähemmän tärkeää ja seksin myymisen nähtiin palvelevan muita tarpeita, kuten emotionaalisia tarpeita ja tunteiden vahvistamista.

Fredlund ym. (2020, 901) toivat esille, että osa etsii seksitapaamisten kautta pääosin rakkautta ja hellyyttä. Kong (2003) esittää, että nuoret ovat köyhyyden ja vanhempien välinpitämättömyyden ja rakkaudettomuuden uhreja. Vastikkeellinen deittailu on osalle nuorista tapa etsiä rakkautta ja huolenpitoa, jota elämästä puuttuu. Etelä-Korealaiset tytöt kokevat paljon seksuaalista väkivaltaa vastikkeellisen deittailun tai seurustelun äärellä. Tyttöjen kokemus oli, että seksuaaliväkivalta on osa seksuaalista suhdetta ja on yksi rakkauden ja kiintymyksen muodoista. He ajattelivat, että väkivalta kuuluu osaksi seksuaalista kanssakäymistä.

Parkkilan ja Heikkisen (2018, 32) tutkimuksessa nuorella on myös hankala tunnistaa seksuaalisen suhteen ja seksuaaliväkivallan rajoja: 14-vuotias tyttö karkasi laitoksesta, jonne oli sijoitettu riskikäytöksensä vuoksi. 30-vuotias mies raiskasi ja pahoinpiteli nuoren tämän karkumatkan aikana. Nuorella oli tapahtumasta ristiriitaisia tunteita; hänen tarinansa tapahtumasta vaihteli siten, että hän oli tullut raiskatuksi tai olleensa parisuhteessa miehen kanssa. Hedénin ym. (2023) tutkimuksessa tekijät saivat uhrin uskomaan, että heihin kohdistettu seksuaaliväkivalta ja itsetuhoisen seksi olisivat normaalia, eivätkö he ansainneet parempaa. Itsetuhoisen seksin nähtiin olevan tapa, jolla osoitettiin kiintymystä toiseen ja koettiin, että naisen tehtävä on miellyttää miestä. Yksi tyttö kirjoitti, että oletti kaiken tämän kuuluvan tyttönä olemiseen (Emt. 2023, 4).

Kuulumiseen liittyvät ongelmat

Sosiaalinen ympäristö loi myös erilaisia tilanteita nuorille lähdeaineistojen mukaan. Kong (2003) tuo esille, että koska eteläkorealaiset tytöt kokevat seksuaalista väkivaltaa arjessaan

jatkuvasti, voivat tytöt ajatella, ettei se ole iso ongelma. Tytöt saattavat ajatella, että se on vain huonoa onnea, jos jotain pahaa tapahtuu omalle kohdalleen. Suojatakseen omaa itsetuntoa, tytöt saattavat kategorisoida seksuaalisesti väkivaltaisesti käyttäytyvät miehet epänormaaleiksi. Tällä tavoin huomio kääntyy yhteiskunnallisesta rakenteellisuudesta enemmän sattumaan. Tultuaan raiskatuiksi tai seksuaalisesti hyväksikäytetyiksi, tytöt saattavat saada stigman yllään ”kevytkenkäisenä” tai ”huorana”.

Kongin (2003) mukaan osa yhteiskunnan sukupuoliroolikäytänteitä on, että tytöt opetetaan alistumaan ja olemaan passiivisia sekä miehestä riippuvaisia. Pojat taas oppivat käyttäytymään aggressiivisesti ja kilpailuhenkisesti, eikä heille ole sallittua luovuttaa. Näiden stereotyyppien toistaminen voi johtaa seksuaalisesti väkivaltaisiin tilanteisiin. Kongin haastattelema tyttö kertoi, että oli ollut peruskoulun kuudennella luokalla harrastettuaan pakotettuna seksiä silloisen poikaystävän kanssa. Tytön ajatukset tuolloin olivat olleet, että se kuuluu asiaan, että naiset pakotetaan seksiin, ja niin oli käynyt myös hänen ystävilleen. Tyttö ei kokenut tulleen raiskatuksi, sillä hän piti pojasta kovasti. Toinen haastateltava tyttö kertoi erään pojan pakottaneen hänet seksiin, jotta voisi alkaa seurustelemaan tytön kanssa.

Myös yhteiskunnassa tuotettu puhe luo merkitystä. Wall ja Johnsdotter (2024) toivat esille, kuinka eri tavoin uhreja on kuvattu ruotsinkielisissä media-aineistoissa, joissa nuori käyttää seksiä itsensä vahingoittamiseen. Sanat kuvaavat uhreja syyllistävää mentaliteettia, kuten ”*letting themselves get raped*”, ”*going to their own rapes*”, ”*seeking new perpetrators*”, ”*raping themselves*”. Wall ja Johnsdotter lisäävät, että lauseista tulee sellainen käsitys kuin raiskatuksi tuleminen olisi valittavissa oleva asia. Tutkijat tuovat esille, että siinä on myös ero, antaako suostumuksensa seksiin tai haluaako seksiä. Nuoria, jotka käyttävät seksiä itsensä vahingoittamiseen, kuvaillaan ruotsalaisessa mediassa herkiksi yksilöiksi, joilla on heikentynyt mielenterveys.

Yhteiskunnallisella tasolla naisiin ja nuoriin kohdistuu monenlaisia ajatuksia ja odotuksia. Tytöt saattavat asettua näihin itselleen haitallisiin seksuaalisiin tilanteisiin tunteakseen kuulumisen ja välittämisen tunnetta. Tytöt saattavat joissain yhteyksissä tulkita myös aggressiivisen, mustasukkaisen ja hallitsevan käyttäytymisen olevan osoitus välittämisestä ja rakkaudesta. (Louhela 2019). Nuori voidaan myös manipuloida hienovaraisesti tai väkivaltaisesti suostumaan seksuaaliseen toimintaan (Pearce 2013), joka myös itsessään antaa tytöille virheellisen mielikuvan heidän omasta toimijuudestaan ja vastuutaan

hyväksikäyttötilanteessa. Epäselvyys omasta vastuusta tilanteessa voi toimia vaienantavana tekijänä seksuaalisen väkivallan kokemuksessa (Towns & Adams 2016).

Mielenkiintoisen toisenlaisen näkökulman muihin tutkimusartikkeleihin verrattuna toivat Fredlund ja kumppanit (2018). He toivat esille, että nuorten, jotka myyvät seksiä, motiiveina oli mielihyvä; asia koettiin hauskana ja jännittävänä. Motiiveina oli halu harrastaa seksiä, päihteet tai kumppaneiden tai vertaisten kautta saatu vaikutus. Tämä ryhmä osoittaa sen, että nuoret myyvät seksiä myös oman mielihyvän ja hauskuuden vuoksi, mutta nämä nuoret eivät myy seksiä yleensä säännöllisesti. Myymistilanteet koettiin jännittävinä, kumppani oli koettu viehättävänä ja palkkio oli ollut vain yksi puoli seksin myymisen motivaatiossa (van de Walle, Picavet, van Berlo & Verhoeff, 2012). Mielenkiintoista oli, että tämä vastaajaryhmä koostui suurimmaksi osaksi heteropojista, jotka myyvät seksiä alle 25-vuotiaille ja Internetiä käytettiin vähemmän kontaktoimisessa. Tämä voi tarkoittaa, että ostaja on mahdollisesti samaa ikäluokkaa ja mahdollisesti joku, jonka nuori jo tuntee.

Haastattelututkimuksissa on havaittu, että heteromiehet ovat kokeneet enemmän positiivisia tunteita seksin myymisestä verrattuna naispuolisiin, joiden on havaittu tuntevan enemmän häpeää ja syyllisyyttä (van de Walle et al. 2012). Tämän kaltaisissa tutkimuksissa on otettava huomioon, että pojat saattavat kokea kaiken seksiin liittyvän jännittävämpänä kuin tytöt sukupuolirollien vuoksi. On myös muistettava, että kyseessä on aina seksuaalinen hyväksikäyttö, motiiveista huolimatta. Tutkimuksen mukaan myös tämä vastaajaryhmä oli altistunut vähemmän penetratiiviselle seksuaaliselle hyväksikäytölle, ja he käyttivät vähemmän seksiä itsensä vahingoittamisen tarkoituksena, joka osoittaa, että ryhmä on vähemmän kuormittunut ryhmä. (Fredlund ym. 2018, 293.)

7.2 Aikaisempien kokemusten seuraus

Seksuaalinen hyväksikäyttö

Aikaisempi seksuaalinen hyväksikäyttö nimettiin lähes kaikissa lähdetutkimuksissa taustaksi sille, että seksiä käytetään itsetuhoisuuden välineenä. (Hedén ym. 2023; Fredlund & Jonsson 2022; Fredlund ym. 2020; Parkkila & Heikkinen 2018; Zetterqvist ym. 2018; Fredlund ym.

2017.) Fredlund ym. (2017) pohtivat, että voiko seksuaalinen hyväksikäyttö olla pääsyy sille, että seksiä käytetään itsensä vahingoittamiseen.

Ruumiin loukkaamisen on todettu murtavan henkistä hyvinvointiamme (mm. Ronkainen & Näre 2008). Siksi on ymmärrettävää, että aikaisemmat väkivallanteot voivat jättää erilaisia seurauksia, jotka vaikuttavat yksilön elämässä eri tavoin. Nuorena koettu seksuaaliväkivalta haavoittaa nuorta ja tällöin voidaan puhua jonkin tapahtuman seurauksena tuomasta haavoittuvuudesta. Väkivalta tuottaa erilaisia tunteita, haavoittuvuutta, syyllisyyttä ja häpeää, jotka jatkavat omaa prosessiaan tapahtuman jälkeenkin (Emt. 2008, 13).

Fredlund ym. (2017) tutkimuksessa lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö oli yhteydessä myöhemmän vaiheen korkean riskin seksuaalikäytökseen, kuten useisiin seksikumppaneihin, korkeampiin seksitartuntalukemiin, teiniraskauksiin, prostituutioon ja aikaisempaan seksin harrastamisen aloittamiseen. Valtaosa (75 %) nuorista, jotka käyttivät seksiä itsensä vahingoittamiseen, olivat altistuneet jonkinlaiselle seksuaaliväkivallalle. Usein hyväksikäyttäjä oli tyttö- tai poikaystävä tai entinen sellainen, eikä esimerkiksi tuntematon ihminen. Tutkimuksessa tuotiin esille, että lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö voi aiheuttaa sen, että kokee kehonsa olevan vahingoitettu ja toimiikin enää vain hyödykkeenä jollekin (*"damaged goods"*) (Emt. 2017, 9).

Parkkilan ja Heikkisen (2018) tutkimuksessa haastateltu nuori oli raiskattu 14-vuotiaana. Nuori koki, että hänen suhteensa seksuaalisuuteen muuttui yliseksualisoituneeksi käytökseksi raiskauksen ja siitä seuranneen traumatisoitumisen jälkeen. Nuori kertoi, että hän päätyi harrastamaan seksiä kenen tahansa kanssa, joka sitä halusi. Nuori käänsi tapahtuman jatkuvaksi toiminnaksi, joka oli ikään kuin selviytymisstrategia. Nuori kertoi, että tilanteen jälkeen on kaksi suuntaa; joko päästää irti ja antaa seksiä kaikille tai lopettaa seksin harrastamisen täysin. Nuori alkoi toimimaan ensimmäisen vaihtoehdon mukaisesti.

Parkkilan ja Heikkisen (2018, 26) mukaan seksuaalinen hyväksikäyttö lisää haavoittuvuuden riskiä koko aikuisiän ajan. Hedén ym. (2023) tuovat esille tutkimuksessaan ikävää noidankehää, jolloin seksi itsensä vahingoittamisen merkityksessä voi johtaa seksuaaliseen väkivaltaan ja kokemukset seksuaalisesta väkivallasta voivat johtaa itsensä vahingoittamiseen seksin kautta. Fredlund ja Jonsson (2022, 154) toivat esille, että aikaisemmat traumaattiset tilanteet olivat usein aiheuttaneet sen, että seksiä käytettiin itsetuhoisuuden välineenä. Yksi tutkimukseen

vastannut 17-vuotias tyttö kirjoitti, että olisi toivonut osaavampaa psykologia tai lääkäriä, jotka olisivat voineet kertoa, että nuoret, jotka ovat tulleet raiskatuksi, usein tekevät tätä itselleen.

Fredlund ym. (2020, 900) tutkimuksen mukaan seksuaalinen hyväksikäyttö oli toistuva syy sen taustalla, että seksiä käytettiin itsetuhoisuuteen ja sen alkuunpistävä syy. Seksuaalisen hyväksikäytön takia koettiin itsensä halveksumista, huonoa itsetuntoa ja oman kehon vihaamista. Hedén ym. (2023) toteavat seksin käyttämisen liittyvän itsetuhoisuuteen ja sen juurisyyyn olevan aikaisemmissa kokemuksissa seksuaaliväkivallasta, erityisesti lapsena koetussa. Sen nähtiin liittyvän henkilön seksiin ja seksuaalisuuteen liittyviin normeihin; normaalin seksuaalisuuden rajat olivat muuttuneet väkivaltaisempaan ja hyväksikäytön suuntaan, usein siksi, että koettiin, ettei ansaita parempaa.

Fredlund ym. (2020, 899) tutkimuksessa 72,4 % vastasi, että psykologinen, tai henkinen haitta seksuaalisissa tilanteissa, oli yksi tärkeä ilmentymä liittyen ilmiöön seksi itsensä vahingoittamisen välineenä. Liikkeellepanevia syitä olivat mielenterveyden haasteet, johon kuului ahdistuneisuutta, masennusta ja itsensä halveksuntaa. Näiden syiden syntymisen taustalla oli esimerkiksi tuhoisia parisuhteita, ahdistelu koulussa, haastavia erotilanteita kumppanin kanssa, emotionaalista tai fyysistä pahoinpitelyä lapsuudessa.

Itseä vahingoittavan seksin äärellä venytettiin omia rajoja ja koettiin oman arvon tunne alhaiseksi. Erityisesti jos itse oltiin aktiivisia toimijoita ilmiön äärellä, oli hankala asettaa rajoja toiminnalle (mm. Hedén ym. 2023). Vastaajat kokivat ansaitsevansa kivun tai tuskan, joka liittyi siihen. Vastaajat kuvasivat erilaisia asioita, joihin olivat suostuneet, vaikka eivät olisi halunneet: anaaliseksi, oraaliseksi, ”nyrkkiminen” (*”fisting”*), väkivaltainen ja nöyryyttävä seksi. He kokivat, että kun olivat kerran suostuneet johonkin, tai jos eivät olleet ainakaan selkeästi kieltäytyneet, oli yhä hankalampaa kieltäytyä seksistä myös tulevien seksikumppaneiden kanssa. Näin hyväksytyyn käytöksen rajat seksuaalisessa kanssakäymisessä muuttuivat.

Omien rajojen ylitys toi vastaajille itsevihän, inhotuksen ja häpeän tunteita, vaikkakin vastaajat itse olivat joutuneet väärinkäytöksen kohteeksi. Fredlund ym. tutkimuksessa (2020, 900) jotkut vastaajista kuvasivat, kuinka heille ei ollut väliä, mitä heille tapahtuu seksuaalisen kohtaamisen aikana. Fredlund ym. (2017, 10) tekemissä nuorten naisten haastatteluissa oli tullut esille, että

kehoa voi käyttää välineenä, koska sillä ei ole enää arvoa. Se on myös syy sille, että kehoa voi satuttaa ja käyttää seksin myymisessä.

Uudelleen uhriksi joutuminen

Lähdetutkimuksen perusteella arveltiin aikaisemman hyväksikäytön johtavan herkästi uudelleen uhriutumiseen. Fredlund ym. (2017) toivat esille, että lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö vaikuttaa seksuaaliseen itsetuntoon, seksuaalisuuteen liittyviin huolenaiheisiin ja kovan riskin seksuaalikäytökseen. Se voi aiheuttaa myöhemmin uudelleen uhriksi joutumiseen (*revictimization*).

Kong (2003) kertoo, että naispuoliset seksiä myyvät henkilöt ovat raportoineet korkeita lapsena koettuja seksuaaliväkivallan lukuja ja näkee näin ollen yhteyden seksuaaliväkivallan uhriksi joutumisen ja prostituution välillä. Parkkilan ja Heikkisen (2018) mukaan joissain tapauksissa kotona koettu varhaisen vaiheen hyväksikäyttö ja väkivalta johtavat siihen, että tytöt tulevat haavoittuvaisemmiksi intiimisuhteessa väkivallalle ja seksuaaliselle pahoinpitelylle.

Parkkilan ja Heikkisen (2018, 34) tutkimuksessa haastatellut tytöt altistivat itseään jatkuvasti erilaisten väkivallan kokemusten äärelle seksin kautta, jonka seurauksena he saivat seksitauteja, joutuivat rikollisen toiminnan äärelle ja käyttivät päihteitä. Käytös heikensi nuorten mahdollisuuksia terveisiin ihmissuhteisiin, terveyteen ylipäänsä ja turvallisuuden tunteeseen, kuten kehon koskemattomuuteen. Tyttöjen toiminta näyttäytyi vapaaehtoiselta, mutta usein se liittyi taloudellisen hyödyn tavoitteluun tai traumaperäiseen käytökseen, jonka taustalla oli aikaisempi väkivallan kokemus. Seksuaalinen hyväksikäyttö normalisoitui ja sisäistyi nuorille ja sen ääreen päädyttiin vapaa-ajalla vertaisten kanssa. Parkkila ja Heikkinen (2018, 34) toteavat, että tyttöjen seksuaaliväkivaltakokemukset saatettiin ymmärtää sisäistetyksi seksismiksi, eri eräänlaiseksi sosiaalisesti tai kollektiiviseksi väkivallaksi, joka manifestoituu persoonallisella tasolla.

Hedén ym. (2023) tutkimuksessa jotkut vastaajat kokivat, että samankaltainen seksuaalinen kanssakäyminen kuin mitä he olivat kokeneet lapsuudessa tai nuoruudessa hyväksikäytön kautta, oli ainoa asia, jonka he tunsivat ja jonka he ansaitsivat. Yksi vastaajista kirjoitti, ettei kokenut ansaitsevansa mitään muuta kuin itsetuhoista seksiä. Hän kertoi yrittäneensä suhdetta

miehen kanssa, joka oli kunnollinen ja välitti hänestä, mutta se pelotti häntä, koska hän ei kokenut ansaitsevansa hyvää rakkautta ja koki sen pelottavana. Hän ei kokenut, että kukaan voisi pitää hänestä muuta kuin kehollisella tasolla. (Emt. 2023, 4.)

Hedén ym. (2023) ottivat esille, että seksi itsensä vahingoittamisena saattoi eskaloitua seksuaaliväkivallaksi, kun seksin kanssa otettiin enemmän riskejä ja omien seksuaalisuuden rajoja ylitettiin. Joillekin kasuaalinen seksin harrastaminen päättyikin hyväksikäyttöön ja raiskaukseen. Jotkut myös harrastivat seksiä yhä väkivaltaisemmin käyttäytyvien seksikumppaneiden kanssa. Omia rajoja saatettiin ylittää tarkoituksella itsetuhoisuuden vuoksi. Yksi vastaajista kertoi, että hän epätoivoisesti halusi vahingoittaa itseään, mutta läheisten ja terveydenhuollon pyrkiessä estämään tämän, hän alkoi käyttää seksiä itsetuhoisuuteen, jotta siitä ei jäisi näkyviä jälkiä. (Emt. 2023, 5).

Hedén ym. (2023) näkivät, että taustatekijänä sille, että seksiä käytettiin itsensä vahingoittamiseen, oli saada kontrolli omasta kehosta ja seksuaalisuudesta seksuaalisen hyväksikäytön jälkeen. Hyväksikäyttö sai aikaan sen, että vastaajat kokivat, ettei heidän kehonsa ja seksuaalisuutensa kuulunut enää heille. Koska vastaajat olivat aktiivisia osapuolia seksuaalisten tilanteiden etsimisessä, heidän toiveensa oli, etteivät he olisi enää seksuaalisen hyväksikäytön uhreja. Yksi vastaaja kertoi, ettei voisi tulla enää raiskatuksi, kun määritteli itse hyväksikäytön ajankohdan (Em. 2023, 6).

Fredlund ym. (2020, 900) tutkimuksessa kerrottiin tilanteista, joissa seksikumppaneiden annettiin lyödä tai raiskata. Näitä tilanteita kutsuttiin itse valitsemiksi raiskauksiksi ”*self-elected rape*”. Tilanteita kuvailtiin riskialttiiksi ja vaarallisiksi, jopa hengenvaarallisiksi, kuten tilanteet, joissa oli vakavaa kuristamista tai suuri riski sille, että tulee raiskatuksi. Jotkut kuvailivat myös pelkoa kidnappauksesta tai taposta. Vaikka seksuaalinen ja fyysinen väkivalta saattoi kuulua itsensä vahingoittamisen tarkoitukseen, sille altistuminen saattoi kuitenkin johtaa tilanteisiin, johon ei ollut suostuttu, kuten liialliseen väkivaltaan, kuvaamiseen, johon ei ollut suostuttu, muiden kutsuminen tilanteeseen tai esimerkiksi erilaisten välineiden käyttöön ilman suostumusta. (Emt. 2020, 900)

Hedén ym. (2023) pureutuivat syvemmin siihen, mitkä asiat voivat selittää sitä, että seksuaalisen väkivallan uhrin ovat isommassa riskissä joutua uudelleen uhrin asemaan. Tämä selittyy heidän tutkimuksensa mukaan yleensä psyykkisellä stressillä, selviytymisstrategioilla

ja seksuaalisella käytöksellä. Traumaattinen seksualisointi viittaa prosessiin, jossa uhrin seksuaalisuus muodostuu ja kehittyy sopimattomalla ja häiriintyneellä tavalla, esimerkiksi lapsena koetun seksuaaliväkivallan vuoksi. Tähän pettämisen dynamiikkaan liittyy se, että uhri havaitsee, että joku, johon hänen pitäisi luottaa, tekeekin pahaa. Tämä voi aiheuttaa turvattomuutta ja tarvetta saada luottamus takaisin. Voimattomuutta aiheuttaa se, että pahantekijä tulee luvatta uhrin henkilökohtaiseen tilaan ja se aiheuttaa ahdistusta ja pelkoa ja murentaa uhrin itsetuntoa. Tämä kokemus voi selittää sen, että tilannetta halutaan uudestaan elää ja saada tilanteesta hallinta seksuaalisesti dominoimalla muita (Emt.).

Stigmatisoituminen voi selittää häpeän ja syyllisyyden tunnetta, jota uhrin usein tuovat esille, se voi aiheuttaa päihteidenkäyttöä, prostituutiota, rikollista toimintaa ja itsetuhoista käytöstä. Nämä tekijät voivat selittää, miksi ihmiset alkavat käyttää seksiä eri tavoin itsensä vahingoittamisen välineenä. Hedén ym. (2023) tutkimuksessa vastaajat olivat erilaisissa haavoittuvissa asemassa esimerkiksi mielenterveyden haasteiden äärellä, jonka kautta he hakeutuivat itsetuhoisiin tilanteisiin, jota käytettiin hyväksi hyväksikäyttäjien toimesta. Tilanteet saattoivat johtaa väkivaltaisten miesten luo, tilanteisiin, joissa käytettiin seksuaalisesti nöyryyttävästi hyväksi, seksin myymiseen rahan tai huumeiden vuoksi tai seksuaalisiin kanssakäymisiin, jotka johtuivat päihteidenkäytöstä. Hedén (ym.) toivat esille, että vastaajat olivat joutuneet kohonneeseen uudelleenuhriutumisen riskiin. He yrittivät säädellä tunteitaan itsetuhoisen käyttäytymisen kautta, jolloin heistä tuli helppoja kohteita väkivaltaisille miehille.

Päihteet

Päihteet esiintyvät tutkimuksissa monin tavoin; ne toimivat maksuna erilaisista seksuaalisista palveluista, niiden vaikutuksen alla tapahtuu epämääräisiä asioita, niillä yritetään vaikuttaa toisen ihmisen suostumukseen tai ymmärryksen tasoon tai seksuaalinen hyväksikäyttö oli ajanut nuoren käyttämään päihteitä. Parkkilan ja Heikkisen (2018) mukaan seksuaalista hyväksikäyttöä lapsena kokemat nuoret saattavat käyttää päihteitä selviytymisstrategiana, kuten tutkimuksessa haastateltu nuori, joka oli raiskattu 14-vuotiaana ja tapahtuma ajoi nuoren käyttämään päihteitä.

Kong (2003) esittää, että seksuaaliväkivallan uhriksi joutumisen taustalla ovat usein päihteet, kuten alkoholi. Kongin tutkimuksessa tuotiin esille, että pojat käyttivät alkoholia seksiin

suostuttelussa. Pojille se, että tytöt saatiin humalaan, oli osa tyttöjen ja poikien välistä peliä, kun yritettiin tavoitella seksuaalista kanssakäymistä. Parkkilan ja Heikkisen (2018) tutkimuksessa kaksi alaikäistä hankkivat alkoholia ja rahaa ja sen yhteydessä harrastivat aikuisen miehen kanssa seksiä saaden tältä seksitaudin. Tutkimuksessa kävi ilmi, että nuoret myös saattoivat olla haluttomia ”maksamaan” asioista, joita saivat. Tällöin tilanteet saattoivat muuttua vaarallisiksi. (Emt. 2018, 32.)

Yksi haastateltava nuori kertoi lähtevänsä vanhempien miesten mukaan, jotka tarjosivat ilmaista alkoholia ja yösijaa seksuaalisia palveluita vastaan. Nuori kertoi oppineensa tavan toiselta nuorelta. Fredlund ym. (2018, 293) toivat esille, että seksin myymisen motiivit nuorena olivat palkkion saaminen, kuten raha tai päihteet. Fredlund ym. (2020, 901) toivat alkoholin esille tutkimuksessaan sitä kautta, että alkoholia ja huumeita kerrottiin käytettävän sen yhteydessä, kun nuori käyttää seksiä itsetuhoisuuden välineenä. Tätä tehtiin, jotta saatiin avustusta sen äärellä tai pärjättiin henkisesti kokemuksen jälkeen.

Zetterqvist ym. (2018) vertasivat kahta ryhmää: siinä, missä seksiä käytettiin itsetuhoisuuden välineenä ja ryhmässä, jossa käytettiin pelkkää itsetuhoisuutta, mutta ilman itsemurha-aikeita (*non-suicidal self-injury, NSSI*). Näiden ryhmien välillä erona päihteidenkäytössä oli, että huumeidenkäyttö oli yleisempää ryhmässä, jossa käytettiin seksiä itsetuhoisuutena.

Tunteiden turrutus

Masennuksen oireet ja ahdistus on todettu yhdistyvän seksin käyttämiseen tunteiden hallintakeinona ja seksuaalisiin pahoinpitelyihin liittyen. (Fredlund ym. 2017, 3). Fredlund ym. (2020, 900) mukaan sillä, että seksiä käytettiin itsetuhoisuuden välineenä, toistettiin ja kontrolloitiin seksuaalisesta hyväksikäytöstä johtuvia muistoja tai yritettiin selvittää negatiivisista tuntemuksista, jotka liittyivät omaan kehoon. Jotkut kokivat, että on parempi olla väkivaltaisessa tilanteessa, kuin tuntea pahoinpitelyyn liittyviä muistoja aikaisemmasta seksuaalisesta pahoinpitelystä. Tämä antoi tunteen kontrollista ja vei pois psyykkisestä stressistä asian äärellä. Jotkut kokivat, että on helpompi kokea fyysistä, kuin psyykkistä kipua.

Hedénin ym. (2023) tutkimuksessa seksuaalinen pahoinpitely oli aiheuttanut psykologista jatkumoa, kuten ahdistusta, turtuneisuutta, ja posttraumaattista oirehdintaa, joissa kävivät läpi

pahoinpitelyä. Traumaattinen kokemus toistui takaumina ja painajaisina. Tutkimukseen vastanneet kertoivat, että seksuaalinen pahoinpitely oli alku sille, että he alkoivat käyttää seksiä itsensä vahingoittamiseen. Seksin käyttäminen itsensä vahingoittamisen kautta oli tapa elää uudelleen pahoinpitely, jolla takaumia ja muita negatiivisia tuntemuksia pääsi hetkellisesti eroon. Tämän kautta traumaattinen kokemus yritettiin itse saada omaan hallintaan.

Yksi vastaajista (Hedén ym. 2023) kertoi, kuinka ei ymmärtänyt toimintansa olevan itsetuhoista ja koki sen olevan pahempaa, kuin aikaisemmat itsetuhoisuuden keinonsa, sisältäen häpeää ja itserankaisua. Jotkut vastaajista etsivät seksiä tai parisuhdetta väkivaltaisten miesten kanssa, jotta voisivat vahingoittaa itseään ja päästä eroon takaumista. Vastaajat joutuivat kuitenkin usein uudelleen samanlaisen tilanteen uhriksi, kuin mitä olivat aiemmin kokeneet. Näitä tilanteita olivat esimerkiksi raiskaukset, kuristaminen, nöyryytys, lyöminen, maassa pitäminen tai erilaisten vaarallisten esineiden penetroimista itseensä. Jotkut kertoivat myös itse vahingoittavansa itseään oman käden kautta takautumien aikana, kuten pakonomaisesti masturboimalla, asettamalla vaarallisia esineitä genitaalihinsa, itsensä kuristamista, itsensä lyömistä tai esimerkiksi omien genitaalien viiltelyä. Jotkut vahingoittivat itse itseään samalla kuin seksikumppani vahingoitti häntä. Häpeästä haluttiin päästä eroon seksuaalisen pahoinpitelyn jälkeen ja se oli myös yksi syy sen taustalla, että seksiä käytettiin itsetuhoisuuden välineenä. Oman pahoinpitelyn häpeämisen lisäksi hävettiin myös ”helpoksi” tulkitun leimaa, jonka muut olivat antaneet sen jälkeen, kun henkilö oli alkanut harjoittaa seksiä. Seksiä haluttiin harrastaa esimerkiksi sen vuoksi, että olo normalisoituisi (Emt.).

Fredlund ym. (2017) haastattelivat nuoria tyttöjä, jotka myivät seksiä, ja he kuvailivat käyttävänsä seksiä vahingoittaakseen itseään, samalla tavalla kuin viiltelyn tai ihon polttamisen kautta. Yksi haastateltava kertoi, että kun hänellä on paha olo, hän kontaktoi jonkun ihmisen kanssa, joka haluaa tavata. Hän kertoo pahan olon tunteen olevan niin valtaisa, että hän tekee mitä vain saadakseen sen loppumaan. Hän toivoo jonkun ottavan kontrollin itsestään hetkeksi, samalla kun itse ”sulkeutuu”. Jälkikäteen olo on kuitenkin huono, inhottava, tyhjä ja usein kivulias. Joskus itsetuhoisuus seksin myymisen kautta oli korvannut ihon viiltelyn, koska se oli näkymättömämpää toimintaa. Yksi vastaaja koki tämän olevan kuitenkin vaarallisempaa kuin viiltely, koska se saattoi ”oikeasti tappaa” (Emt. 2017).

Myös Fredlund ym. (2020, 901) kertoivat tutkimuksessaan, että vastaajat kertoivat vaihtaneensa muunlaisen itsetuhoisen toiminnan, kuten syömishäiriön ja päihteidenkäytön, seksiin. Seksi

itsetuhoisuuden välineenä nähtiin joskus parempana, koska sen käyttäminen oli näkymätöntä. Lisäksi koettiin, että oli helppo löytää miehiä, jotka olivat valmiina harrastamaan fyysisesti väkivaltaista seksiä. Wall ja Johnsdotter (2024, 213) tuovat esille, että ilmiö kategorisoituu käytökseen, joka on verrattavissa itsetuhoiseen käytökseen, kuten viiltelyyn, syömishäiriöön ja muunlaiseen itsensä vahingoittamiseen. Oikeanlainen ymmärrys mahdollistaa siten oikeanlaisen hoidon siihen.

Zetterqvist ym. (2018) arvioivat tutkimuksen perusteella, että seksiä itsensä vahingoittamisena voisi konseptoida toistavana toimintana (*reenactment*), uudelleen uhriutumisenä (*revictimization*) ja tietynlaisena epäsuorana itsetuhoisuutena, jossa seksiä käytetään selviytymiskeinona penetratiivisesta seksuaalisesta pahoinpitelystä (*penetrating sexual abuse*) ja traumaattisen stressin oireiluista. Zetterqvistin ja kumppaneiden mukaan Reiker ja Carmen (1986) ovat kuvailleet, että pahoinpitelyn uhrin yrittävät korvata toivottomuuden tunteet illuusiolla kontrollista. Wall ja Johnsdotter (2024, 212) toivat esille, että mediassa syitä itsensä vahingoittamiselle seksin kautta väitettiin olevan huomion tarve, häpeän ja syyllisyyden tunne, ahdistus ja tarve saada takaisin hallinnantunne.

7.3 Haavoittuva asema

Lähdetutkimuksessa tuotiin erilaisia taustatekijöitä, jotka viittaavat haavoittuvaan asemaan yhteiskunnassa. Kongin (2003) tekemien nuorten tyttöjen haastattelujen perusteella ilmeni, että nuoret, jotka deittailivat vastikkeellisesti, olivat huonoista olosuhteista. Tyttöjen taustatarinoissa oli seksuaalista väkivaltaa ja taloudellista huono-osaisuutta, vanhempien välistä väkivaltaa ja vanhemmuuden laiminlyöntiä. Tytöt olivat joutuneet perheensä ja koulun hylkäämiksi ollessaan sopeutumattomia heiltä odotettuun rooliin. Haastavista elämäntilanteista selvitään yleensä tuen kautta, mutta hauraan vanhemmuuden tai lapsuudenperheen aikuisten ongelmat vaikuttavat nuoren kokemukseen, joita voivat olla esimerkiksi mielenterveysongelmat, turvattomuuden tunne, yksinäisyys ja voimavarojen vähäisyys (Kallio 2023, 110).

Myös koulun tuoma hylkäys on yhteiskunnan nuorelle tuottama osoitus siitä, ettei nuori ole hyväksytty omana itsenään tai haasteidensa kanssa. Kongin (2003) mukaan Etelä-Koreassa koulu on ongelmallista nuorille vaatimalla nuorilta paljon ja ollessa hyvin tiukka instituutio. Iso osa oppilaista kokee, että koulu lannistaa heitä ja oppilaat saattavat menettää kiinnostuksen oppimiseen, kun he kokevat, että opettajat eivät ymmärrä heitä tai he kokevat koulumenestyksensä huonona. Nuoret tytöt, joita koulu ei kiinnosta, tekevät päätöksen ryhtyä ”pahoiksi tytöiksi”. Vastikkeellinen deittailu oli alkanut taloudellisten haasteiden takia, kun tytöt olivat paenneet kotoaan. Tytöillä oli taustalla heikkoa kouluttautumista ja he joutuivat usein yksinkertaisten, rutiininomaisten töiden pariin, josta maksetaan vähän. He näkivät siten vastikkeellisen deittailun hyvänä tienauskeinona. Itsensä myyminen kuitenkin stigmatisoi nuoria ja aiheuttaa heille ”helpon tytön” leiman. Kun nuoret huomaavat valtakulttuurin hylkivän heitä seksuaalisen aktiivisuuden vuoksi, saattaa prostituutio vaikuttaa realistiselta elinkeinolta elämässä ja olla samalla vastaus köyhyyden väistämiseen (Emt. 2003)

Yhteiskunnan luoma kuva naisten seksuaalisuuden hyödyntämisen rahan tai muiden hyötyjen saamiseksi, ja samalla tietynlainen odotus siitä, miten tyttöjen tulee käyttäytyä, saattavat aiheuttaa ristiriitaisuuksia. Toisaalta keho pystyy hyödyntämään saadakseen rahaa, mutta samalla voi joutua alisteiseen asemaan, jolloin ei usein täysin ymmärretä, kuinka seksuaaliväkivalta on osa sitä (Kong 2003). Kong tuo esille, että aikaisemmissa tutkimuksissa on väitetty prostituution olevan sosiaalisten stressitekijöiden tuotosta. Myös Fredlund ym. (2017, 5) tutkimuksen mukaan tyypillisintä oli, että itsetuhoisen seksuaalikäyttämisen taustalla oli taloudellisesti köyhemmät perhetilanteet. Harvempi nuori asui esimerkiksi molempien vanhempiansa luona, vaan asui sijaishuollossa useimmiten joko yksin, sisarustensa tai kumppaninsa kanssa. Seksuaalivähemmistöön kuulumisella oli myös vaikutusta itsetuhoiseen seksuaalikäyttöön tutkimuksen mukaan.

Haavoittuvuuden eri ulottuvuudet näkyvät ja ovat läsnä tutkimusaineiston kuvaamissa tilanteissa. Tilanteissa on usein yksilöiden ominaisuuksien ja syiden sijaan kyse haavoittuvaisiin elämäntilanteisiin liittyvistä ja yhteiskunnan rakenteelliseen roolin kautta haavoittuvuutta aiheuttavista tai ylläpitävistä syistä. Tilannesidonnaista haavoittuvuutta on esimerkiksi köyhä perhetausta ja haastavat vuorovaikutussuhteet. Tutkimusaineistossa tuotiin esille, että ne ovat usein taustasyynä itsetuhoiselle seksuaalikäytökselle.

Rakenteellinen ulottuvuus haavoittuvaisuudelle muodostuu taas esimerkiksi tilanteista, jossa koulu hylkää nuoren, jonka käytös ei ole toivottua, aiheuttaen näin ollen erilaisia ongelmia nuoren elämään. Kallio (2023) toi esille termin institutionaalinen haavoittuvuus, joka tarkoittaa haittoja, jotka muodostuvat siitä, kun institutionaalinen järjestelmä kohdistaa yksilöön valtaa, jonka seurauksena heikoimmassa asemassa olevat työntyvät syrjään esimerkiksi sosiaalisesti tai taloudellisesti. Rakenteelliset ongelmat, jotka luovat haavoittuvia asemia yksilöille ja ihmisryhmille, tulisi tunnistaa.

Tilanne- tai kontekstisidonnainen tulkinta siirtää huomion yksilökohtaisesta yhteiskunnalliseen kontekstiin. Esimerkiksi tyttöihin kohdistuva seksistinen väkivalta toisi huomiota siihen, miten tytöt joutuvat luovimaan seksistisessä ja vahingollisessa yhteiskunnallisessa kontekstissa ja erilaisten normien keskellä (Phillips 2000). Näin esimerkiksi seksuaalinen riskikäyttäytyminen voidaan tulkita nousevan rakenteellisesta ilmiöstä, joka ilmenee sisäistetyn seksismin muodossa, jota yksilö toteuttaa opitusti. Louhela (2023, 67) näkee, että käytös, jossa seksistinen ideologia, yhdessä haavoittuvien kokemusten kanssa voi aiheuttaa tytöille ei-välittävää suhtautumista ja vieraantumista itseään kohtaan.

Ruotsalaisessa yhteiskunnassa seksi itsensä vahingoittamisena on varovaisesti otettu huomioon julkisessa keskustelussa ja jopa hovioikeudessa yhtenä asianhaarana. Voidaan tulkita, että nuori, joka on ollut aktiivisena toimijana, mutta jonka voidaan nähdä käyttäytyvän itsetuhoisessa mielessä seksin äärellä, tulkitaan mahdollisesti haavoittuvassa tilassa tai tilanteessa olevana. Ruotsalaisessa yhteiskunnassa on lain mukaisesti oltava suostumus seksiin. (Wall & Johnsdotter 2024, 211.) Wall ja Johnsdotter lisäävät myös, että Ruotsissa suojaikäraja seksuaaliselle kanssakäymiselle on 15 vuotta. Heidän aineistojensa mukaan yli 15-vuotiaat ovat haavoittuvassa asemassa, koska lainsäädäntö ei suojaa heitä enää samalla tavoin. Poikkeuksen tekee, jos tapaukseen liittyy rahan liikkumista, sillä seksin osto on kiellettyä Ruotsissa. Ikärajojen laatiminen ja sen kautta seurausten määrittely on rakenteellista. Yksilötasolla toiminnan rajat ovat rajalliset, sillä yhteiskunta luo myös haavoittuvaisia asiantiloja ihmiselämään. Tämän vuoksi haavoittuvaisuus ei ole vain sisäinen, yksilötason ongelma. (Emt 2024, 212.)

Yksilökohtaisten ominaisuuksien ja syiden olemassaoloa ei voida kuitenkaan kiistää ilmiön äärellä ja tutkimusaineistossa tuotiin paljon esille yksilötason kuormittuneisuutta liittyen vointiin, kuten mielenterveyden tilaan. Huonovointisuus ja mielenterveyden haasteet näkyivät

tutkimusaineistossa. Fredlundin ym. (2017, 2 & 6) tutkimuksessa seksin myyminen lisääntyi, kun henkilön mielenterveys oli huonommassa kunnossa. Tutkimuksen naiset kokivat, että olivat koukussa käytökseen, jota käyttivät tunteidensa itsesäätelyyn. Masennuksen oireet ennustivat tutkimuksissa jo yksinään seksuaalista riskikäyttäytymistä nuorten osalta, joka viittaa siihen, että seksiä käytetään selviytymisstrategiana masennuksessa. Nuorilla, jotka käyttivät seksiä itsensä vahingoittamiseen, oli ahdistusta, masennusta, posttraumaattista stressiä, dissosiaatiota, vihaisuutta ja seksuaalisia huolia. Terveystieteiden tutkimukseen oli tällöin oltu myös enemmän yhteydessä liittyen masennukseen ja/tai ahdistukseen, syömishäiriöön, ADHD/ADD:een tai samankaltaiseen oireiluun, autismi/Aspergeriin, itsemurhayritykseen, alkoholin ja muiden päihteidenkäyttöön liittyen (Emt. 2017.)

Hedén ym. (2023) havaitsivat, että mielenterveyden haasteet, kuten masennus, ahdistus ja itseviha, jotka vaativat tunteiden säätelyä olivat itsetuhoisen seksuaalisen käytöksen taustalla. Seksi, jota käytettiin itsetuhoisuutena, täytti tarvetta tunteiden säätelyyn ja huomion saamiseksi, kiintymyksen täyttämiseksi sekä vahvistamiseksi. Toisin kuin alkuperäinen motiivi toiminnalle, seksi itsensä vahingoittamisena lisäsi ihmisen negatiivista omakuvaa sekä itsevihaa ja huonoa itsetuntoa. Tämä aiheutti vielä enemmän huonovointisuutta henkilölle. Zetterqvist ym. (2018, 313) vertasivat ryhmää, jossa käytettiin seksiä itsetuhoisuuteen ja ryhmää, jossa toimitettiin tavallisemmin itsetuhoisesti, (mutta jossa ei ollut itsemurhatarkoitusta, *non-suicidal self-injury*). Tutkijat huomasivat, että ensimmäisessä ryhmässä oli paljon enemmän huolta ja ahdistusta liittyen seksuaalisuuteen sekä korkeampia lukemia posttraumaattisesta stressistä ja dissosiaatiosta, kuin toisessa.

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Tutkimuksella halusin selvittää, millaisena ilmiönä seksi itsensä vahingoittamisena näyttäytyy aikaisemmassa tutkimuksessa nuorten näkökulmasta ja minkälaisia taustatekijöitä ilmenee, kun seksiä käytetään itsensä vahingoittamiseen. Lähdeaineistojen mukaan seksi itsensä vahingoittamisena on ilmiö, johon yhdistyy yksilötason näkökulmasta itsetuhoista käytöstä itsesäättelyn keinona sekä pakonomaista tai addiktiomaista käytöstä. Sen taustalla vaikuttavat usein haastavat elämäkokemukset, erityisesti liittyen seksuaaliseen väkivaltaan lapsuudessa tai nuoruudessa, joiden muistojen luomia tunteita ja tuntemuksia pyritään häivyttämään erilaisin keinoin. Aikaisempi seksuaalinen hyväksikäyttö nimettiin lähdetutkimuksissa taustaksi sille, että seksiä oli alettu käyttämään itsetuhoisuuden välineenä. Väkivalta tuotti erilaisia tunteita, kuten häpeää ja syyllisyyttä (mm. Wall & Johnsdotter 2024; Hedén ym. 2023; Fredlund ym. 2020), jotka jatkoivat omaa prosessiaan yksilön elämässä pitkälle tapahtuman jälkeenkin.

Tutkimusaineistojen mukaan aikaisempi seksuaalinen hyväksikäyttö voi olla pääsyy sille, että seksiä käytetään itseä vahingoittavasti. Seksuaalinen hyväksikäyttö lisäsi haavoittuvuuden riskiä koko aikuisiän ajan (Parkkila ja Heikkinen 2018, 26). Ilmiöstä puhuttiin myös ikävänä noidankehänä, jolloin seksi itsensä vahingoittamisen merkityksessä voi johtaa seksuaaliseen väkivaltaan ja kokemukset seksuaalisesta väkivallasta voivat johtaa itsensä vahingoittamiseen seksin kautta. Seksuaaliväkivallan jälkeen seksuaalisuuden rajat muuttuivat väkivaltaiseen ja hyväksikäytön suuntaan, osaksi siksi, ettei koettu enää ansaitsevan parempaa. (Hedén ym. 2023.)

Tutkimusaineiston perusteella oli myös yleistä, että seksiä käytettiin itsensä vahingoittamiseen paradoksaalisesti sen vuoksi, että saataisiin kontrolli omasta kehosta ja seksuaalisuudesta hyväksikäytön jälkeen, ja vältettäisiin uhrin asemaa, kun itse pystyy vaikuttamaan hyväksikäytön ajankohtaan. Vaikka seksuaalinen ja fyysinen väkivalta saattoi kuulua itsensä vahingoittamisen tarkoitukseen, sille altistuminen saattoi kuitenkin johtaa tilanteisiin, johon ei ollut suostuttu. Masennukseen ja ahdistukseen käytettiin myös seksiä itsetuhoisesti tunteiden hallintakeinona, jotta psyykinen stressi helpottuisi (mm. Fredlund ym. 2018, 293). Usein siihen liittyi aikaisempi pahoinpitely, joka vuoksi pyrittiin elämään uudelleen pahoinpitely, jolla negatiivisia tuntemuksia pääsisi hetkellisesti eroon ottamalla kokemus omaan hallintaan.

Joskus käytettiin väkivaltaista seksiseuraa tai parisuhdetta, mutta joskus vahingoitettiin itseä myös oman käden kautta väkivaltaisesti. Joskus näitä molempia käytettiin samanaikaisesti.

Taustatekijöinä ilmiön syntyyn laajemmin voidaan nähdä vaikuttavan kuitenkin yhteiskunnalliset tekijät, kuten se, miten väkivaltaan suhtaudutaan. Parkkilan ja Heikkisen (2018, 28) mukaan taustalla vaikuttaa yhteiskunnassa esiintyvä seksismi. Asenteita ylläpitää seksismin normalisoituminen, jolloin tiedostamattakin toistetaan seksistisiä asenteita ja käyttäytymismalleja. Näkisin, että näiden normalisoituneiden asenteiden alla nuoren voi olla hankala nähdä oma toimijuutensa kriittisesti, sillä henkilökohtaisiakin kokemusten tulkintoja määrittävät ulkoapäin tulevat ajatus- ja toimintamallit.

Kulttuurin äärellä, jossa ei tunnisteta nuorten tai tyttöjen kokemuksia, on hankalaa oppia myös omien rajojen tunnistamista ja suojaamista (mm. Kong 2003). Erityisen haastavaa rajojen tunnistaminen oli nuorille, jotka käyttivät seksiä itsensä vahingoittamisessa. Tällöin oman arvon tunne oli alhainen ja kivun ja tuskan tunteet koettiin ansaituksi. Näiden ajatusten seurauksena suostuttiin asioihin, joita ei tosiasiallisesti haluttu. Osassa tutkimuksissa tuotiin esille, kuinka nuorelle ei enää ollut väliä mitä hänelle tapahtuu seksuaalisen kohtaamisen aikana ja koettiin, ettei keholla ollut mitään muuta kuin käyttöarvoa, jonka vuoksi sitä pystyi käyttämään esimerkiksi seksin myymiseen. (mm. Wadsby & Jonsson 2020; Fredlund ym. 2017). Joskus myös selkeä seksuaaliväkivalta tulkittiin osaksi seksuaalista kanssakäymistä ja sen tulkittiin olevan osa suhdetta. Omia rajoja ylitettiin myös tarkoituksella itsetuhoisuuden vuoksi.

Tutkimukseni yksi näkökulma tarkasteluun oli haavoittuvuus, joka vaikuttaa olevan läsnä nuorten kertomuksissa liittyen itsetuhoiseen seksuaalikäytökseen. Niihin ajoivat usein aikaisemmat kokemukset lapsuudessa tai nuoruudessa, kodin tai muiden lähtökohtien haasteet, kuten vuorovaikutus ja taloustilanne tai muu huono-osaisuus. Erilaiset esimerkit, joissa nuori oli joutunut lapsuudessa tai nuoruudessa seksuaaliväkivallan uhriksi, nousivat esille. Nämä kokemukset tuottivat erilaisia haasteita, jotka ilmenivät muun muassa siten, että seksiä oli ruvettu käyttämään itsetuhoisuutena. Seksualisoituneen väkivallan kokemus vie suojan intimitetiltä ja vie hallinnan tunteen sekä tuottaa häpeää. Häpeä puolestaan eristää meitä toisista. Haavoittuvuus voidaan nähdä ihmisten välisten suhteiden ja ihmisen sisäisenä ominaispiirteenä.

Haavoittuvuuteen vaikuttivat myös ikään liittyvät tekijät, kuten kuulumiseen liittyvät tunteet, iän ja kasvuvaiheen tuomat herkkyydet ympäristön tapahtumille ja lisäksi yhteiskunnalliset vaikutukset eri muodoissa, kuten seksismi, jonka muotoja oli sisäistetty eri tavoin ja jota oli vaikea tunnistaa tai kyseenalaistaa sen ollessa niin vahvasti osa yhteisöön kuulumista ja vanhoja tapoja ja asenteita. Haavoittuvuuden taustan muodostaa usein rakenteellinen ulottuvuus, mutta myös yksilötason kuormittuneisuus on läsnä, kuten mielenterveydenhaasteet. Esimerkiksi Fredlund ym. (2017, 2, 6) tutkimuksessa seksin myyminen lisääntyi, kun henkilön mielenterveys oli huonommassa kunnossa.

Haavoittuvuus on universaalia ja liittyy ihmisyyteen, samoin kuin erilaiset teot, kuten seksuaaliväkivalta. Kulttuurista riippuvaista on kuitenkin se, miten asiaan reagoidaan tai miten sitä harjoitetaan tai arvotetaan. Yhteiskunta voi altistaa ja turvata suhteessa haavoittumiseen; yhteiskunnalliset jaot vaikuttavat siihen, kenen loukkaantumisen kokemukset otetaan vakavasti ja keitä turvataan (Ronkainen & Väre 2008, 19). Sosiaalityön fokuksessa ovat ihmiset ja ihmisryhmät, koska sosiaalityö ja sen tutkimus liittyvät usein heikossa asemassa oleviin tai marginalisoituneisiin ihmisiin yhteiskunnassa, tai palveluihin, jotka ovat kohdennettuja heille. Tästä syystä myös asian tutkiminen sosiaalityön näkökulmasta on tarpeellista.

Sosiaalityön eettinen velvollisuus on edistää ja tukea hyvinvointia (Niemelä 2016, 97). Sosiaalityössä pääpainona on asiakkaan yksilöllinen auttaminen, mutta se ei yksissään riitä. Yksilötasolla tapahtuva auttaminen on tärkeää, mutta jos ympäröivä yhteiskunta ja olosuhteet eivät muutu, avuntarve jatkuu. Sen vuoksi sosiaalityön vaikuttavuutta on myös tehdä asiat näkyväksi, tuoda työkentällä näkyviä asioita esille ja pyrkiä saamaan yhteiskunnallista huomiota niille. Näin ilmiön syihin, seurauksiin ja asenteisiin on mahdollisuus tuoda vaikutusta. (Pohjola 2016, 96) Sosiaalityössä on kyse paljolti rakenteellisista kysymyksistä, jotka heijastuvat yksilön elämään. Sosiaalialan työssä tuotetulla tiedolla ja sen raportoinnilla ulospäin on tärkeä välinelunne muutoksien aikaansaamisessa sosiaalisia uudistuksia ajatellen. Tiedon tuottaminen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen ovat keskeistä rakenteellisessa sosiaalityössä (Niemelä 2016, 108).

Tutkimuksella saavutettiin tähän asti tutkimusten kautta saatu ymmärrys ilmiöstä, mutta sen ei voida todeta olevan koko totuus asiassa. Esimerkiksi tutkimuksissa käsiteltiin hyvin paljon vain tyttöjen tilannetta, ja poikien puoli taas oli hyvin niukasti näytetty ja sekin vain positiivisessa valossa. Toisaalta tulos on hyvin avaava sille, millä tavoin yhteiskunnassa suhtaudutaan yhä

tyttöjen ja poikien tapaan olla seksuaalisia; pojille siitä nauttiminen on sallitumpaa ja vähemmän ristiriitaista. Toisaalta niin pienestä määrästä tutkimustietoa poikien osuudesta ilmiön äärellä on vaikea tehdä johtopäätöksiä. Myös itsensä luokittelu muuhun kuin tyttöihin tai poikiin tuotiin tutkimuksissa esille hyvin niukasti, vaikkakin tutkimuksessa osoitettiin ilmiön olevan olemassa myös nuorille, jotka eivät koe kategorioiden tyttö tai poika kuvastavan heitä (mm. Fredlund, Dahlström, Svedin, Wadsby, Jonsson & Priebe 2018).

Seksuaalivähemmistöön kuulumisen vaikutti olevan osa ilmiötä, joten asian tutkiminen on tarpeellista. Tutkimukseni oli tarkoitus käsitellä nuoria mahdollisimman laajasta näkökulmasta, mutta tämänhetkiset olemassa olevat tutkimukset eivät mahdollista sitä. Tutkimusaineistot käsittelevät asiaa lähestulkoon vain tyttöjen perspektiivistä. Tosin, en halua kääntää katsettani pois myöskään siltä, että tyttöjen tilanne maailmassa seksuaaliväkivallan äärellä on edelleen huolestuttava ja vaatii tarkkaa katsetta ja keskittymistä sen äärellä. Seksi itsensä vahingoittamisena voi liittyä seksuaaliväkivallan jatkumoon, ollen siis osa sen ilmentymää. Tutkimuksessa tulee esille hyvin vahvasti sukupuolittuneet jaot tyttöihin ja poikiin. Kuitenkin aineistossa oli pientä viitettä siitä, että ilmiön taustaa olisi syytä tarkastella myös muusta näkökulmasta, jotta voimme tavoittaa laajempaa ymmärrystä. Tutkimuksessa ei ole ollut mahdollista nähdäkseni katsoa asiaa sukupuolineutraalisti, sillä se piilottaisi sukupuolittuneita väkivallan rakenteita ja sukupuoleen ja seksuaalivähemmistöihin liittyviä väkivallan erityispiirteitä (Heikkilä 2022).

Tutkimusaineisto mielestäni tukee ajatusta siitä, että WHO:n väkivallan typologian täydentämistä olisi harkittava ja tehtävä siihen liittyviä lisätutkimuksia sen osalta, että seksuaaliväkivalta voisi olla myös yksi itseen kohdistetun väkivallan muodoista. Se, että asian äärellä voidaan toimia omatoimisesti, ei kuitenkaan mielestäni ole täysin yksilön valinta ja siihen ajaa ja vaikuttaa moni asia yhteiskunnallisissa toimitissa ja asenteissa. (mm. Parkkila & Heikkinen 2018). Vähintään se, että ilmiön näkisi vain yksilötason ongelmana on hyvin suppea näkökulma ja mielestäni kumottavissa erityisesti sillä, että nuoret ja erityisesti tytöt, joutuvat edelleen erilaisten seksuaaliväkivaltilanteiden uhreiksi ja yhteiskunnat eivät ole vielä turvallisia tytöille, ja omaa seksuaalista yksityisyyttä pitää edelleen suojata eri tavoin.

Toivoisin, että tämän tutkimuksen kautta saatujen tietojen perusteella voisi olla mahdollisuus katsoa ja tutkia myös aikaisempia tutkimuksia ja asioita uudesta näkökulmasta, kuten esimerkiksi seksuaalisen riskikäyttäytymisen taustaa. Wall & Johnsdotter (2024, 207)

mukaillen, en usko, että seksi itsetuhoisuutena on uusi ilmiö, vaan enemmänkin uusi tapa katsoa asioita ja kategorisoida sitä. Näen asioiden uusien kulmien tunnistamisen tärkeäksi, jotta saamme taustasyille lisää ymmärrystä. Apukeinot auttavat vasta, kun oikeanlaista apua saadaan tunnistettuun haasteeseen. Jos nuori on omasta tahdostaan seksuaalisesti aktiivinen, ei ole hyötyä tarjota hänelle tukea siitä näkökulmasta, että hänen käytöksensä on huolestuttava ja ongelmallinen. Tulkinta ei voi tulla vain henkilön ulkopuolelta.

Seksuaalisuudesta on syytä iloita ja nauttia, jos se on omannäköistä. Jos nuori kuitenkin jatkuvasti altistaa itseään tilanteille, joissa hän ei pysty vaikuttamaan omien rajojen suojaamiseen ja niitä ei kunnioiteta ja nuorta käytetään hyväksi, tilanteeseen on syytä reagoida. Kaiken taustalle tarvitaan kuitenkin ilmiön konseptoimista, kuulluksi tulemista ja ammattiapua sekä juurisyiden selvittämistä ja ymmärtämistä. (mm. Fredlund & Jonsson 2021). Seksin itsetuhoisen muoto voi olla hankala huomata ja se on yhteiskunnassamme verrattain uusi tapa nähdä itsetuhoista käytöstä, varsinkin kun siitä ei jää näkyvää jälkeä, toisin kuin vaikka viiltelyssä.

Olen pohtinut tilanteita, joissa nuori vahingoittaa itseään seksin kautta, eri näkökulmista. Esimerkiksi vastikkeellisen seksin äärellä voidaan ajatella siinä olevan kyse perinteisestä seksityöstä. Toisaalta nuorten näkökulmasta emme mielestäni voi tyytyä tähän ajatukseen, vaan täytyy selvittää, miksi nuoret ajautuvat tilanteisiin, joista nuoret voivat toki myös hyötyä, mutta loppupeleissä myös kärsiä paljon ja pitkäaikaisesti. Moni saattaa jopa menettää terveytensä ja pahimmassa tapauksessa hengen. Nuoret ovat ikänsä puolesta haavoittuvaisia erilaisten elämäntilanteiden äärellä; jotkut nuoret tekevät pahaa ja jollekin tehdään pahaa. Usein näiden seurauksia joudutaan kantamaan läpi elämän. Nuori on iän puolesta haavoittuvaisessa asemassa vain hetken elämästään, eli se liittyy tiettyyn kehitysvaiheeseen ja on prosessimainen, jonka seurauksena nuori etenee elämässään. Myös tutkimusaineistoissa esille tuotujen esimerkkitapausten vuoksi, kuinka nuoret käyttivät seksiä itsetuhoisuuden välineenä, emme voi jättää aihetta huomioimatta. Ilman lähdeaineistojen kuvauksia ilmiön näyttäytymisestä ja siihen liittyvästä käytöksestä, voisi sen olemassaoloon suhtautua kriittisemmin.

Seksin käyttäminen itsensä vahingoittamiseen vaikuttaa liittyvän erityisesti itsetuhoisuuden tematiikkaan (mm. Wall & Johnsdotter 2024, 213; Fredlund ym. 2020). Ilmiön perusteellisemmalle tutkimukselle on perusteita, jotta voidaan vahvistaa tai hylätä ilmiön olemassaolo. On mahdollista, että ilmiöstä voidaan puhua seksuaalisena hyväksikäyttönä, sillä

ilmiö on vähintään vahvasti yhteydessä seksuaaliseen hyväksikäyttöön tai pahoinpitelyyn, niin ennen kuin sen aikana. Voidaan myös pohtia, tuoko aiheen tutkimus mitään hyvää nuoren tilanteelle, vai onko sen konseptoiminen uudenlaiseksi ilmiöksi pois siitä, että ilmiö on osa seksuaalista hyväksikäyttöä, esimerkiksi vastikkeellisen deittailun osalta.

Tutkimuksen merkitys sosiaalityölle on tarjota uusia näkökulmia seksuaalisen väkivallan ilmenemismuodoista. Ilmiöiden tai ihmisten erilaisten kokemusten tunnistetuksi tuleminen rakentaa luottamusta välillemme (Näre & Ronkainen 2008, 14). Suhdeperustainen työ on yksi merkityksellisimmistä välineistä sosiaalityössä ja tärkeää tietoa muodostuu vuorovaikutuksen aikana. On tärkeää, että sosiaalityössä osataan auttaa ja tunnistaa epäkohtia ja tiedostaa erilaisia vaikeuksia, joita ihmiselämässä voi esiintyä. Tällöin voimme auttaa asiakasta parhaiten, kun tunnistamme erilaisia ilmiöitä ja otamme niitä puheeksi sekä tarjoamme oikeanlaista tukea, jolla on vaikutusta. Valitettavasti kuitenkin vain pieni osa seksuaalisista häirintä- ja väkivaltatapauksista sekä hyväksikäytöstä tulee viranomaisten tietoon (Koulukyselytutkimus 2017). Näin voisi myös ajatella olevan, kun nuori käyttää seksiä itsetuhoisessa merkityksessä.

Lastensuojelun työskentelyn näkökulmasta itseä vahingoittavan toiminnan eri muotoihin ja ilmentymiin on syytä tutustua. Ilmiöiden tutkiminen ja tiedon muodostaminen lisää sosiaalityön vaikuttavuutta. Tutkimuksen antoivat paljon esimerkkejä siitä, millä tavoin aikaisemmat seksuaaliseen väkivaltaan liittyvät kokemukset saattavat vaikuttaa nuoren tilanteessa vielä pitkään tapahtuman jälkeen ja kuinka nuori on avun tarpeessa. Ymmärtämällä ja tarpeeksi aikaisessa vaiheessa puuttamalla voidaan auttaa lasta tai nuorta, jotta väkivallan seuraukset eivät muodostuisi pitkäaikaisiksi. Erityisen haavoittuvaisessa asemassa seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi joutumiselle ovat sijoitettuna asuvat nuoret (Koulukyselytutkimus 2017) ja tämä on huomioitava lastensuojelussa ja kohdennetun tuen suunnittelussa. Katisko ja Laine (2023) tuovat esille, että lastensuojelulaitoksista luvatta poistuneiden lasten ja nuorten tilanteisiin on kiinnitettävä erityistä huomiota, sillä lastensuojelulaitoksista luvatta poistuneet lapset ja nuoret voivat kohdata seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä sekä suoranaista ihmiskauppaa. Näiden ehkäisy ja tunnistaminen on keskeistä huomioida niin sosiaalihuollossa ja lastensuojelussa kuin myös viranomaisten välisessä yhteistyössä.

Itseä vahingoittavan seksuaalikäyttäytymisen ilmiön tutkiminen, siihen liittyvien riskien tunnistaminen ja soveltuvien käytäntöjen kehittäminen yhteistyössä esimerkiksi terveysalan kanssa voisi tuoda lisäarvoa riskien tunnistamiselle, ennaltaehkäisemiselle ja puuttumiselle.

Seksuaalisen väkivallan psyykkiset vaikutukset voivat olla niin moninaisia ja ristiriitaisia, että syvällisempi monialainen tutkimus voisi auttaa ymmärtämään monimutkaisia haasteita paremmin ja kehittämään tehokkaampia interventioita hyvinvoinnin tueksi.

8.1 Jatkotutkimukset

Seksin vahingoittavista seurauksista itsetuhoisuuden näkökulmasta ja nuorten osalta ei ole tehty kovinkaan paljon tutkimuksia. Suomessa on tehty muutama pro gradu tutkielma sekä opinnäytetyö aiheena nuoret ja vastikkeellinen seksi, joka viittaa osittain tutkimukseni aiheeseen. Esimerkiksi yksi pro gradu tutkielma on Anna Vuorelaisen (2012) tutkimus, joka käsitteli teini-ikäisten suomalaisnuorten harjoittamaa vastikkeellista seksiä pääkaupunkiseudulla. Tutkimus perustuu asiantuntijahaastatteluihin ja yhden omakohtaisen kokemuksen omaavan henkilön näkemykseen asiassa. Suomessa on tehty myös tutkimus liittyen Euroopan komission STOP-projektiin. Projektista luotiin Jyrkisen ja Karjalaisen (2001) toimittama raportti ”Minors in the Sex Trade”, joka käsitteli alaikäisiä seksikaupan kohteina eri maiden näkökulmasta. Suomen tilanteesta raportoi Reet Nurmi (2001) Helsingin alueen kontekstista. Lisäksi Sosiaali- ja terveysministeriö on tilannut selvityksen vastikkeellisesta seksistä, jonka tekijöinä ovat Marja Katisko ja Elina Laine (2023). Selvityksen mukaan esimerkiksi riittäväällä päihde-, mielenterveys- ja asumisen palveluilla sekä riittäväällä sosiaaliturvalla voidaan ehkäistä tarvetta selviytyä vastikkeellisella seksillä.

Jatkotutkimusten tarve on ilmeinen ja sitä esitettiin jokaisessa tutkimusaineistossa. Tutkimusten tarve näyttäytyi itsellekin tarpeellisena, sillä vaikka asiasta sai pääpiirteittäin tietoa, jätti se myös paljon kysymyksiä ilmaan. Tutkimusaineisto on keskittynyt lähinnä ruotsalaisen yhteiskunnan ja sen tutkijoiden luomaan ja jatkotutkimuksia varten olisi syytä selvittää suomalaisen yhteiskunnan tilannetta saman asian äärellä. Ruotsalaisessa tutkimuksessa alan pioneeri on Cecilia Fredlund, jonka tutkimukset painottuvatkin paljolti tässäkin kirjallisuuskatsauksessa.

Jatkotutkimuksissa olisi syytä tehdä otanta koko Suomen peruskoulun yläluokista, jotta ilmiön laajuudesta voisi saada kuvaa. Näkisin myös hedelmällisenä, että tutkimusta tehtäisiin myös

lastensuojelun kontekstista, esimerkiksi erilaisissa laitosmuodoissa asuvista sijaishuollon piirissä olevista nuorista.

Jatkotutkimuksissa voitaisiin myös pohtia ratkaisuja, jotka voisivat auttaa ihmisiä itsetuhoisen seksuaalikäytöksen äärellä. Esimerkiksi Fredlund & Jonsson (2022, 155) perehtyivät tutkimuksessaan näihin teemoihin ja toivat esille, että esimerkiksi oman arvonsa löytäminen (*finding one's own value*) ja rajat (*boundaries*) olivat tärkeitä tekijöitä, jotta itsensä vahingoittamisesta seksin kautta pääsi irtautumaan. Huono itsetunto, itseinho ja itsensä halveksunta olivat yleisiä syitä sille, että seksiä käytettiin itsetuhoisuuteen.

Lähteet

Aaltonen, Sanna (2022) Sinun naiseutesi ei ole sinun. Mitä on sisäistetty naisviha, miten sitä tuotetaan ja miksi siitä pitää puhua. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. Turku: Turun yliopisto.

Aaltonen, Sanna (2006) Tytöt, pojat ja sukupuolinen häirintä. Helsinki: Yliopistopaino & Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 69.

Abelsson, Jonna & Hulusjö, Anna (2008) I sexualitetens gränstrakter. En studie av ungdomar i Göteborg med omnejd som säljer och byter sexuella tjänster. Göteborg: Social resursförvaltning.

Abrahamsen, Solveig & Mossige, Svein (2007) Norway. Teoksessa Svein Mossige, Mare Ainsaar & Carl Göran Svedin (toim.): The Baltic Sea Regional Study on Adolescents' sexuality. NOVA – Norwegian Social Research.

Alasuutari, Pertti (2011) Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Anthias, Floya (2006) Belongings in a globalising and unequal world: Rethinking translocations. Teoksessa Nira Yuval-Davis & Kalpana Kannabirān & Ulrike Vieten (toim.) The situated politics of belonging. London: Sage Publications, 17–31.

Bearman, Steve, Korobov, Neill. & Thorne, Avril (2009) The Fabric of Internalized Sexism. *Journal of Integrated Social Sciences* 1 (1), 10–47

Dwyer, Patricia. A. (2020) Analysis and Synthesis. Teoksessa Toronto, C., E. & Remington, R. A Step-by-Step Guide to Conducting an Integrative Review. Sveitsi: Springer, 57–70.

Engvall, Caroline (2008) 14 år till salu – En skakande historia. Tukholma: Southside stories.

Eskola, Jari & Juha Suoranta (2008) Johdatus laadulliseen tutkimukseen (8. p.). Tampere: Vastapaino.

Fawcett, Barbara (2009). Vulnerability: Questioning the certainties in social work and health. *International Social Work*, 52(4), 473–484.

Fineman, Martha (2010) The Vulnerable Subject and the Responsive State. *Emory Law Journal*, vol. 60 (2). Emory University School of Law.

Fredlund, Cecilia (2019). Adolescents Selling Sex and Sex as Self-Injury. Linköping University. Linköping 2019.

Fredlund, Cecilia & Jonsson, Linda S. (2022) Perceived Help and Support for Sex as Self-Injury: A Qualitative Study of a Swedish Sample. *Archives of Sexual Behavior* 52, 149–160.

Fredlund, Cecilia, Svedin, Carl Göran, Priebe, Gisela, Jonsson, Linda & Wadsby, Marie (2017) Self-reported frequency of sex as self-injury (SASI) in a national study of Swedish

adolescents and association to sociodemographic factors, sexual behaviors, abuse and mental health. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health* 11:9

Fredlund, Cecilia, Wadsby, Marie & Jonsson, Linda S. (2020) Motives and Manifestations of Sex as Self-Injury. *The Journal of Sex Research*, Vol 57 (7), 897–905.

Fredlund, Cecilia, Dahlström, Örjan, Svedin, Carl Göran, Wadsby, Marie, Jonsson, Linda S., Priebe, Gisela (2018) Adolescents' motives for selling sex in a welfare state – A Swedish national study. *Child Abuse and Neglect* 81, 286–295.

Hasanen, Kirsi & Günther, Kirsi (2014) Aineiston käsittely, analyysi ja tulkinta. Teoksessa Kirsi Günther & Kirsi Hasanen (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokirjasto.

Hedén, Ludwig, Jonsson, Linda S. & Fredlund, Cecilia (2023) The connection between sex as self-injury and sexual violence. *Archives of Sexual Behavior* Vol 52, 3531–3540.

Heikkilä, Tiina (2022) Sukupuolistuneen väkivallan taustalla ovat stereotypiat, kontrollointi ja vaikeneminen. *Alusta!* Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan verkkojulkaisu. [24.8.2022]. Tampereen yliopisto.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2004) *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Gummerus.

Honkatukia, Päivi (2000) “Lähentelijöitä riittää...” Tyttöjen kokemuksia sukupuolisesta ahdistelusta. Teoksessa Päivi Honkatukia & Johanna Niemi-Kiesiläinen & Sari Näre: *Lähentelyistä raiskauksiin. Tyttöjen kokemuksia häirinnästä ja seksuaalisesta väkivallasta*. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 13. Helsinki.

Honkatukia, Päivi (2002) Ällöttävää! Nuorten tulkintoja kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä ja ahdistelusta. Teoksessa Janne Kivivuori (toim.) *Nuoret rikosten tekijöinä ja uhreina*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 64–83.

Honkatukia, Päivi (2008) Nuorena koettu seksuaalinen väkivalta selviytymisen näkökulmasta. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.) *Paljastettu intiimi*. Tampere: Juvenes, 84–105.

Ikonen, Riikka & Halme, Nina (2017) Lasten ja nuorten kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta. *Kouluterveyskyselyn 2017 tuloksia*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Helsinki.

Jonsson, Linda, S., Svedin, Carl Göran, Priebe, Gisela, Fredlund, Cecilia, Wadsby, Marie & Zetterqvist, Maria (2019) Similarities and Differences in the Functions of Nonsuicidal Self-Injury (NSSI) and Sex as Self-Injury (SASI). *Suicide and Life-Threatening Behavior* 49 (1), 120–136.

Kaaitila, Anniina & Nyqvist, Leo (2014) Taloudellinen väkivalta parisuhteessa – kirjallisuuskatsaus. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 22 (3), 262–278.

Kallio, Jenni (2023) *Eletty, opittu, kamppailtu. Itsenäistyvien nuorten kansalaisuuden rakentuminen institutionaalisessa järjestelmässä*. Tampereen yliopiston väitöskirjat 883

- Katisko, Marja & Laine, Elina (2023) *Selvitys vastikkeellisesta seksistä selviytymiskeinona*. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus: Helsinki.
- Kelly, Liz & Regan, Linda (2000) *Rhetoric and realities: Sexual exploitation of Children in Europe*. Child and Woman Abuse Studies Unit. UK: University of North London.
- Kivunja, Charles (2018) Distinguishing between Theory, Theoretical Framework, and Conceptual Framework: A Systematic Review of Lessons from the Field. *International Journal of Higher Education* Vol. 7, No. 6., 44–53.
- Kong, Mee-Hae (2003) Material Girls: Sexual Perceptions of Korean Teenage Girls who have experienced "Compensated Dates". *Asian Journal of Women's studies*, Vol 9 (2). London: Taylor & Francis.
- Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA, Zwi AB & Lozano R. *World report on violence and health*. Geneva: World Health Organization, 2002.
- Kuronen, Marjo (2022). Marginaalisuuden, haavoittuvuuden ja nais erityisyyden käsitteellisiä paikannuksia. Teoksessa Arja Jokinen, Suvi Raitakari & Johanna Ranta (toim.), *Sosiaalityö yhteiskunnan marginaaleissa. Konstruktionistisia jäsenyksiä*. Tampere: Vastapaino, 55–84
- Laaksonen, Maarit, Kuusisto-Niemi, Sirpa & Saranto, Kaija (2010) Sosiaalityön tiedonhallinnan tutkimuskirjallisuuskatsaus tutkimusmetodinä. *Finnish Journal of EHealth and Ewelfare*, 2 (1), 26–32.
- Louhela, Helena (2023) Tyttöjen toimijuus ja uhrius seksistisen väkivallan ja välittämisen kietoumassa. *Nuorisotutkimus* 41 (4), 58–70.
- Lähdesmäki, Tuuli & Saresma, Tuija & Hiltunen, Kaisa & Jäntti, Saara & Säaskilahti, Nina & Vallius, Antti (2016) Fluidity and flexibility of "belonging": Uses of the concept in contemporary research. *Acta Sociologica*, 59 (3), 233–247.
- Lääkärilehti. WHO: Masennus maailman suurin terveysuhka. (3.9.2009). [Viitattu 5.1.2024].
- May, Vanessa (2013) *Connecting Self to Society: Belonging in a Changing World*. Palgrave Macmillan.
- Mieli.fi (13.10.2023) Nuoruusikä.
- Munro, Vanessa E., & Scoular, Jane (2012) Abusing vulnerability? Contemporary law and policy responses to sex work in the UK. *Feminist Legal Studies*, 20(3), 189–206.
- Niemelä, Pauli (2016) Hyvinvoinnin edistäminen sosiaalityön eetosena. Teoksessa Maritta Törrönen, Kaija Hänninen, Päivi Jouttimäki, Tiina Lehto-Lundén, Petra Salovaara & Minna Veistilä (toim.) *Vastavuoroinen sosiaalityö*. Helsinki: Gaudeamus, 97–108.
- Nurmi, Reet (2001) *Sexual Violence against Children for the purpose of Prostitution in the Helsinki area –Results of the Study Carried out with the Framework of the STOP 2 Project*. Teoksessa Marjut Jyrkinen & Leena Karjalainen (toim.) *Minors in the Sex*

Trade. Hamina: Programme for the Prevention of Prostitution and Violence against Women, 107–125.

Näre, Sari (2007) Haavoitettu lapsuus. Sodassa koettua 1. Helsinki: Weilin + Göös

Näre, Sari (2008) Uhrattu nuoruus. Sodassa koettua 2. Helsinki: Weilin + Göös

Parkkila, Helena & Heikkinen Mervi (2018) Vulnerable bodily integrity: under-recognised sexual violence among girls in residential care institutions. *Journal of Gender-Based Violence*, vol 2, no 1, 25–40.

Parkkila, Helena & Heikkinen, Mervi (2015) Identifying violence: Research on residential care girls' recognition of violence. Teoksessa Brij M Ohan (toim.) *Construction of Social Psychology: Advances in Psychology and Psychological Trends Series*. Lisbon: InScience Press, 125–134.

Pearce, Jenny (2013) A Social Model of 'Abused Consent'. Teoksessa Margaret Melrose & Jenny Pearce (toim.) *Critical Perspectives on Child Sexual Exploitation and Related Trafficking*. London: Palgrave Macmillan, 52–68.

Phillips, Lynn (2000) *Flirting with Danger Young Women's Reflections on Sexuality and Domination*. New York: New York University Press.

Piispa, Minna & Honkatukia, Päivi (2008) Nuoret naiset ja polarisoiva seksuaalinen väkivalta. Teoksessa Minna Autio, Kirsi Eräranta & Sami Myllyniemi (toim.) *Polarisoituva nuoruus: Nuorten elinolot-vuosikirja 2008*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 105–115.

Pipher, Mary (1994). *Reviving Ophelia: Saving the selves of adolescent girls*. New York: Ballantine Books.

Pohjola, Anneli (2016) Sosiaalityön vastuu heikompaan asemaan joutuneista. Teoksessa Maritta Törrönen, Kaija Hänninen, Päivi Jouttimäki, Tiina Lehto-Lundén, Petra Salovaara & Minna Veistilä (toim.) *Vastavuoroinen sosiaalityö*. Helsinki: Gaudeamus, 87–96.

Reiker, Patricia Perri, Hilberman Carmen, Elaine (1986) The victim to patient process. The disconfirmation and transformation of abuse. *Am J Orthopsychiatry* 56 (3), 360–370.

Ronkainen, Suvi & Näre, Sari (2008) Intiimin haavoittava valta. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.) *Paljastettu intiimi*. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus

Ronkainen, Suvi (2006) Haavoittunut kansakunta ja väkivallan toimijuus. Teoksessa Mirva Lohiniva-Kerkelä (toim.): *Väkivalta–seuraamukset ja haavoittuvuus*. Terttu Utraisen juhla-kirja. Helsinki: Talentum.

Ronkainen, Suvi (2008) Intiimi loukkaus ja haavoittuvuus. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.): *Paljastettu intiimi*. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) *KvaliMOTV-menetelmä [verkkojulkaisu]*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu 11.4.2021.]

- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006). Analyysin äärellä. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
- Salakari, Minna & Linnosuo, Outi (2021) Tutkittuun tietoon perustuva ammatillinen käytäntö. Opas tiedon hankintaan ja tuottamiseen lastensuojelussa. Turun yliopisto. Turku 2021.
- Salminen, Ari (2011) Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan Yliopisto. Vaasa 2011.
- Siltala, Heli, Hisasue, Tomomi, Hietamäki, Johanna, Saari, Juhani, Laajasalo, Taina, October, Martta, Laitinen, Hanna-Leena & Raitinen, Jani (2022) Lähisuhdeväkivallasta aiheutuva palveluiden käyttö ja kustannukset. Terveys-, sosiaali- ja oikeuspalveluissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:52. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia
- Smette, Ingrid; Stefansen, Kari & Mossige, Svein (2009) Responsible victims? Young people's understandings of agency and responsibility in sexual situations involving underage girls. *Young – Nordic Journal of Youth Journal* 17 (4), 351–373.
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (2024) Väkivalta. Seksuaaliväkivalta [päivitetty 10.4.2024].
- Towns, Alison & Adams, Peter (2016) "I didn't know whether I was right, wrong, or just bewildered." Ambiguity, responsibility, and silencing women's talk of men's domestic violence. *Violence Against Women* 22, 496-520.
- Tuomi, Jouni, and Anneli Sarajärvi (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019.
- Van de Walle, Robert, Picavet, Charles, van Berlo, Willy & Verhoeff, Arnoud (2012). Young Dutch people's experiences of trading sex: A qualitative study. *The Journal of Sex Research*, 49, 547–557.
- Vilkka, Hanna (2023) Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Helsinki: Art House.
- Virokanna, Elina, Liuski Suvi & Kuronen, Marjo (2018) The contested concept of vulnerability. A literature review. *European Journal of Social Work* 23(1):1-13. Lontoo: Routledge.
- Vuorelainen, Anna (2012) Tavisnuoria vai laitoslapsia?: teini-ikäiset ja vastikkeellinen seksi pääkaupunkiseudulla. Turun Yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta.
- Wall, Ingrid & Johnsdotter, Sara (2024) Sex as self-injury: the appearance of a new diagnostic category in Sweden. *Sexualities*, vol. 27 (1-2), 206–223

Zetterqvist, Maria, Svedin, Carl Göran, Fredlund, Cecilia, Priebe, Gisela, Wadsby, Marie & Jonsson, Linda S. (2018) Self-reported nonsuicidal self-injury (NSSI) and sex as self-injury (SASI): Relationship to abuse, risk behaviors, trauma symptoms, self-esteem and attachment. *Psychiatry Research* 265, 265–309.